

UDVALGET FOR
**socialøkonomiske
virksomheder**

Anbefalingsrapport

FRA UDVALGET FOR SOCIALØKONOMISKE VIRKSOMHEDER

September 2013

Udgivet af Udvalget for socialøkonomiske virksomheder, september 2013

ISBN: 978-87-7546-447-0 (onlineudgave)

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Resumé	5
Udvalgets vision	9
Socialøkonomiske virksomheder i Danmark	12
Definition af socialøkonomiske virksomheder	12
Socialøkonomiske virksomheders kendetegn	16
Anbefalinger	23
1. anbefaling: Ny lovgivning og administrativ praksis	24
2. anbefaling: Øget kendskab	32
3. anbefaling: Styrket iværksætter- og kompetenceudvikling	36
4. anbefaling: Bedre finansieringsmuligheder	43
5. anbefaling: Øget fokus på sociale hensyn i partnerskaber og indkøb	47
Udvalget for socialøkonomiske virksomheder	54
Appendiks	56
Appendiks 1: Udkast til lovforslag om registrerede socialøkonomiske virksomheder	
Appendiks 2: Kortlægning af socialøkonomiske virksomheder i Danmark	
Appendiks 3: Internationale erfaringer om socialøkonomi	
Appendiks 4: Gældende lovgivning med relevans for socialøkonomiske virksomheder	

Forord

Socialøkonomiske virksomheder opnår stadig større anerkendelse for deres innovative bud på koblingen af erhvervsdrift med løsningen af samfundsmæssige udfordringer. Virksomheder, der har sociale og samfundsgavnligt formål som bærende drivkraft, kan blive en vigtig kilde til nye løsninger, vækst og jobskabelse i fremtiden.

Samtidig kan disse virksomheders evne og vilje til at afprøve nye veje, hvor sund forretning og en god sag ikke gensidigt udelukker hinanden, blive en stærk katalysator for social forandring i andre dele af den private såvel som den offentlige sektor.

Hvis Danmark skal realisere det store potentiale, socialøkonomiske virksomheder rummer, er det vores overbevisning, at der er behov for en bredt forankret og velkoordineret indsats her i landet.

Udvalget for socialøkonomiske virksomheder fremlægger i nærværende rapport en række anbefalinger til, hvordan regeringen og andre aktører kan tage de første vigtige skridt i retning af en stærk og mangfoldig dansk socialøkonomisk sektor. Det kræver et langt sejt træk, og Danmark er stadig på et tidligt stadie. Derfor lægger udvalget op til, at udviklingen følges tæt, og at politikken løbende tilpasses for at imødekomme behovene.

Udvalgets udgangspunkt har været både social-, beskæftigelses- og erhvervs politisk. Udvalget har dog haft til opgave primært at fokusere på de erhvervs mæssige barrierer og muligheder for at styrke socialøkonomiske virksomheder i Danmark. En stærk erhvervsfremmeindsats for socialøkonomiske virksomheder skal ses som en styrkelse og må dermed ikke føre til en forringelse af den samlede erhvervsfremmeindsats for alle danske virksomheder. Vi opfordrer til, at indsatsen for socialøkonomiske virksomheder også fremadrettet ses i en tværpolitisk sammenhæng med fokus på den erhvervs mæssige kontekst.

Endelig ønsker udvalget at udtrykke en stor tak til sekretariatet for det arbejde, der er lagt i forbindelse med udvalgsbetjeningen.

Med ønsket om at regeringen tager godt imod udvalgets anbefalinger.

Udvalget for socialøkonomiske virksomheder

Resumé

Resumé

Vision

Samfundet står over for en række udfordringer som lav vækst, mange mennesker på kanten af arbejdsmarkedet, store miljømæssige udfordringer og stigende pres på sundhedssektoren.

Erfaringer såvel her i landet som internationalt viser, at socialøkonomiske virksomheder kan bidrage til at løse nogle af disse samfundsmæssige udfordringer. Det kan ske direkte gennem deres virke, men også ved at inspirere den private og den offentlige sektor til sociale forandringer og dermed til at sætte nye og højere standarder for vækst og velfærd.

Socialøkonomiske virksomheder har et særligt potentiale for at opkvalificere og inkludere udsatte personer i arbejde og herigennem bidrage til, at flere udsatte grupper får fodfæste på det ordinære arbejdsmarked og et mere værdigt liv.

Overordnet har udvalget en vision om, at socialøkonomiske virksomheder fremover skal løse flere væsentlige samfundsmæssige udfordringer. Derfor skal der opbygges en stor og mangfoldig sektor af socialøkonomiske virksomheder i Danmark

Socialøkonomiske virksomheder i Danmark

Som led i udvalgets arbejde er der opstillet en definition af socialøkonomiske virksomheder i Danmark: *“Socialøkonomiske virksomheder er private og driver erhverv med det formål gennem deres virke og indtjening at fremme særlige sociale formål.”*

Udvalget har også foretaget en kortlægning af den danske socialøkonomiske sektor. Den viser, at sektoren er kendetegnet ved en begrænset størrelse, men også en stor tilgang af nye socialøkonomiske virksomheder. Størstedelen af danske socialøkonomiske virksomheder hører til gruppen af mikrovirksomheder med under 10 årsværk. Geografisk fordeler de sig ligesom almindelige danske virksomheder over hele landet, men med overvægt i hovedstadsområdet.

Anbefalinger

Det er udvalgets vurdering, at det kræver et langt sejt træk at indfri visionen, og at der er behov for at gøre det lettere og mere attraktivt at etablere, drive og udvikle socialøkonomisk virksomheder. Derfor foreslås det, at regeringen udarbejder en national strategi, som bygger på udvalgets anbefalinger og har til formål at fremme udviklingen af socialøkonomiske virksomheder i Danmark.

I alt har udvalget fem overordnede anbefalinger til, hvordan Danmark får flere og stærkere socialøkonomiske virksomheder:

Ny lovgivning og administrativ praksis: Klare juridiske rammer og et minimum af administrative byrder er afgørende for, at socialøkonomiske virksomheder kan holde fokus på deres forretning og ikke skal bruge unødige ressourcer til administration. Derfor anbefaler udvalget, at der introduceres en særlig registreringsmodel, der kan definere, legitimere og regulere sektoren samt bidrage til at skabe en fælles identitet for socialøkonomiske virksomheder i Danmark. Derudover skal der igang-

sættes en række tiltag for dels at styrke samspillet mellem det offentlige og den socialøkonomiske sektor, dels at koordinere offentlig administrativ praksis i relation til socialøkonomiske virksomheder.

Øget kendskab: Udbredt kendskab til den socialøkonomiske sektor er afgørende for at opbygge tillid til socialøkonomiske virksomheder og sikre, at de bliver anerkendt. Det er vigtigt for at styrke samspillet med potentielle kunder, investorer og samarbejdspartnere. Derfor anbefaler udvalget, at den brede offentlighed oplyses om, hvad socialøkonomiske virksomheder er, og at der opbygges mere viden om sektoren.

Styrket iværksætter- og kompetenceudvikling: Tilstedeværelsen af de rette forretningsmæssige og socialfaglige kompetencer er afgørende for, at flere etablerer, driver og udvikler levedygtige socialøkonomiske virksomheder. Derfor anbefaler udvalget, at der sættes fokus på at inspirere til udvikling af nye socialøkonomiske virksomheder og forretningsmodeller, samt at der støttes op om kompetenceudviklingen i eksisterende socialøkonomiske virksomheder. Derudover kan socialøkonomiske virksomheder spille en vigtig rolle i forhold til at styrke arbejdsmarkedskompetencer blandt udsatte grupper.

Bedre finansieringsmuligheder: Socialøkonomiske virksomheder er ligesom alle andre virksomheder afhængige af kapital og finansiering, når de skal etablere sig og skalere deres forretning. Derfor anbefaler udvalget, at der udvikles et socialt investeringsmarked, hvor nye og eksisterende aktører stiller risikovillig kapital til rådighed for socialøkonomiske virksomheder. Der skal blandt andet etableres en socialøkonomisk finansieringsfond og alternative kapitalmuligheder skal afprøves.

Øget fokus på sociale hensyn i partnerskaber og indkøb: Øget samarbejde med aktører i den private og den offentlige sektor er væsentligt for socialøkonomiske virksomheders mulighed for at opnå bedre afsætningsmuligheder og større kundegrundlag. Derfor anbefaler udvalget, at der gøres en målrettet indsats for at øge fokus på sociale hensyn i partnerskaber og samhandel mellem socialøkonomiske virksomheder og offentlige samt private kunder.

Udvalget for socialøkonomiske virksomheder blev nedsat i forbindelse med finanslovsaftalen 2013. Rapporten er resultatet af udvalgets arbejde og indeholder en række anbefalinger til, hvordan regeringen og andre aktører kan bidrage til at fremme socialøkonomiske virksomheder i Danmark.

Udvalgets vision

Udvalgets vision

Bag anbefalingerne i rapporten ligger en vision om, at flere væsentlige samfundsmæssige udfordringer i fremtiden bliver effektivt og hensynsfuldt løst af socialøkonomiske virksomheder til gavn for borgerne og samfundet.

Samfundet står over for en række udfordringer som lav vækst, mange mennesker på kanten af arbejdsmarkedet, store miljømæssige udfordringer og stigende pres på sundhedssektoren.

Erfaringer såvel her i landet som internationalt viser, at socialøkonomiske virksomheder kan bidrage til at løse nogle af disse samfundsmæssige udfordringer. Det kan ske direkte gennem deres virke, men også ved at inspirere den private og den offentlige sektor til sociale forandringer og dermed til at sætte nye og højere standarder for vækst og velfærd.

Socialøkonomiske virksomheder har et særligt potentiale for at opkvalificere og inkludere udsatte personer i arbejde og herigennem bidrage til, at flere udsatte grupper får fodfæste på det ordinære arbejdsmarked og et mere værdigt liv.

Derfor skal det være lettere og mere attraktivt at etablere, drive og udvikle socialøkonomisk virksomheder på markedsvilkår i Danmark.

Virkeliggørelse af visionen kræver opbygning af en stor og mangfoldig sektor af socialøkonomiske virksomheder. En sektor hvor socialt innovative forretningsidéer føres ud i livet i virksomheder, som er bæredygtige i forhold til økonomi, mennesker og miljø. En sektor, som spænder vidt og er en vedvarende kilde til inspiration og social forandring. Særligt i forhold til inklusion på arbejdsmarkedet og hvordan samfundets udsatte får et værdigt liv, men også i forhold til løsningen af andre sociale og miljømæssige udfordringer samt til forebyggelse af sygdom og kriminalitet.

Selvom den samlede sektor af socialøkonomiske virksomheder i Danmark er af begrænset størrelse, har eksisterende danske socialøkonomiske virksomheder vist, at det er muligt på en og samme tid at drive virksomhed og bidrage til at løse samfundsmæssige udfordringer. Udvalget ønsker, at flere vil gå den vej. Derfor skal Danmark i fremtiden være kendt for følgende:

- Lovgivningen bidrager til at definere, legitimere og regulere sektoren og skabe en klar identitet for socialøkonomiske virksomheder. Det offentlige samarbejder smidigt og effektivt med den socialøkonomiske sektor om at realisere de samfundsgavnige effekter af virksomhedernes indsats.
- Kendskabet til den socialøkonomiske sektor er højt; flertallet af danskere ved, hvad socialøkonomiske virksomheder er og anerkender dem for deres indsats. Samtidig skaber valide målinger af samfundsmæssig effekt et bedre grundlag for, at socialøkonomiske virksomheder kan dokumentere deres særlige styrke overfor kunder, investorer, samarbejdspartnere og andre interessenter.

- Kompetenceniveauet i den socialøkonomiske sektor er højt, og socialt entreprenørskab og forretningsdrift understøttes hos iværksættere og virksomheder. Sektoren besidder således både de forretningsmæssige og de socialfaglige kvalifikationer, der skal til for at flere etablerer, driver og udvikler levedygtige socialøkonomiske virksomheder. Samtidig bidrager en bred vifte af fleksible og kompetencegivende uddannelsesforløb til større inklusion af udsatte grupper på arbejdsmarkedet.
- Interessen blandt investorer for at stille risikovillig og langsigtet kapital til rådighed er betydelig, og der investeres således bredt og på tidlige udviklingsstadier i socialøkonomiske virksomheder. Samtidig eksisterer der flere typer finansielle aktører, der kan tilbyde forskellige finansieringsmuligheder for socialøkonomiske virksomheder.
- Sociale hensyn er et anerkendt og anvendt parameter i offentlige udbud og en grundkerne i mange partnerskaber mellem socialøkonomiske virksomheder, private virksomheder og det offentlige. Socialøkonomiske virksomheder er således med til at skabe nye løsninger, vækst og arbejdspladser og fungerer samtidig som katalysator for social forandring i såvel private som offentlige sammenhænge.

Det er udvalgets vurdering, at Danmark på størstedelen af disse områder er langt fra målet. Derfor foreslår udvalget, at regeringen udarbejder en national strategi, som har til formål at fremme udviklingen af socialøkonomiske virksomheder i Danmark og at bidrage til at realisere udvalgets vision.

Udvalget har udarbejdet en række anbefalinger, som skal gøre det lettere og mere attraktivt at etablere, drive og udvikle socialøkonomiske virksomheder i Danmark. Nogle anbefalinger kan gennemføres her og nu, mens andre er mere langsigtede. Udvalget foreslår, at regeringens strategi bygger på disse anbefalinger.

Til at følge udarbejdelsen og implementeringen af strategien anbefaler udvalget, at der – i lighed med Rådet for Samfundsansvar – nedsættes et permanent Råd for Socialøkonomiske Virksomheder. Rådet skal desuden følge udviklingen inden for den socialøkonomiske sektor tæt og løbende komme med anbefalinger til regeringen. Det anbefales, at rådet bistår med evalueringen af den lovgivning og de anbefalinger, som udvalget foreslår gennemført. Da der er tale om en dynamisk sektor, er det relevant også at evaluere definitionen af socialøkonomiske virksomheder og selve betegnelsen "socialøkonomisk virksomhed" for at sikre, at den er tidssvarende, dækkende og følger med udviklingen.

Socialøkonomiske virksomheder i Danmark

Socialøkonomiske virksomheder i Danmark

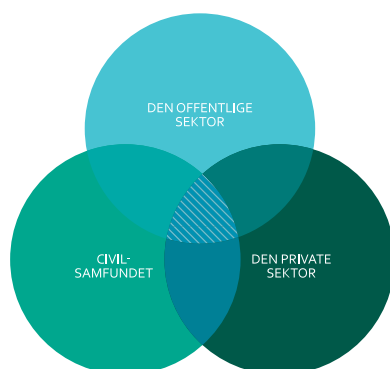
Socialøkonomiske virksomheder bliver i dag defineret og opfattet meget forskelligt. I afsnittet opstilles først udvalgets definition af socialøkonomiske virksomheder, dernæst beskrives kendetegn ved den socialøkonomiske sektor i Danmark.

Definition af socialøkonomiske virksomheder

Socialøkonomiske virksomheder er en del af det brede socialøkonomiske felt. Feltet omfatter alle de organisationer, foreninger, institutioner og virksomheder, der har samfundsgavnlig karakter, og som har fokus på at forbedre forholdene for en særlig målgruppe eller sag.

Det socialøkonomiske felt placeres ofte i spændingsfeltet mellem de tre sektorer: Den offentlige sektor, den private sektor og civilsamfundet (jf. den skraverede del i figur 1). Det skyldes, at det socialøkonomiske felt er præget af mennesker og aktiviteter, der går på tværs og trækker på viden fra de tre sektorer i deres bidrag til løsningen af samfundsmæssige udfordringer.

Figur 1: Illustration af det socialøkonomiske felt

Der skelnes mellem det brede socialøkonomiske felt og socialøkonomiske virksomheder, som alene udgør en delmængde af det samlede socialøkonomiske felt. Det socialøkonomiske felt er ofte fødested for socialøkonomiske virksomheder, eksempelvis når der iværksættes initiativer, der udbygger eller supplerer en traditionel social organisation med et erhvervsrettet element.

Udvalget definerer socialøkonomiske virksomheder på følgende måde:

Socialøkonomiske virksomheder er private og driver erhverv med det formål gennem deres virke og indtjening at fremme særlige sociale formål.

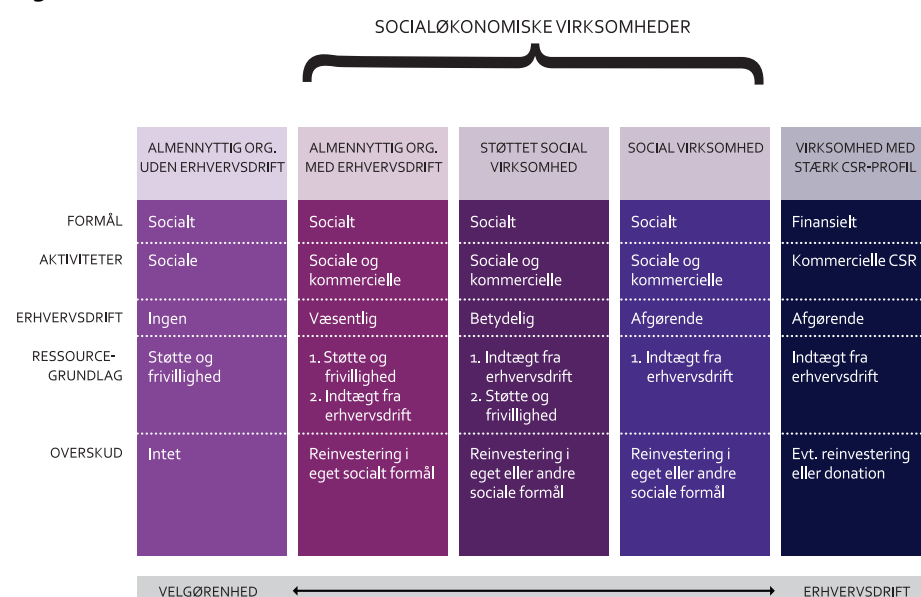
I forlængelse af definitionen skal socialøkonomiske virksomheder forstås som virksomheder, der lever op til følgende fem kriterier:

- *Socialt formål* – virksomhedens primære formål har samfundsgavnlig karakter; det vil sige, at formålet har et socialt, beskæftigelses-, sundheds-, miljømæssigt eller kulturelt sigte, som desuden fremmer aktivt medborgerskab.
- *Væsentlig erhvervsdrift* – virksomheden har et væsentligt element af erhvervsdrift ved salg af serviceydelser eller produkter, som udgør en betydelig del af dens omsætning.
- *Uafhængig af det offentlige* – virksomheden har eget CVR-nummer og fungerer uden væsentlig offentlig indflydelse på ledelsen og driften af virksomheden.
- *Social overskudshåndtering* – virksomheden anvender hele sit overskud til primært at fremme sociale formål, reinvestere i egen eller andre socialøkonomiske virksomheder og sekundært til begrænset udbetaling af udbytte til investorer.
- *Ansvarlig og inddragende virksomhedsledelse* – virksomheden er transparent i sit virke og har en værdiskabende og etisk forsvarlig ledelse.

Spændvidden i socialøkonomiske virksomheder

Der er stor variation blandt danske socialøkonomiske virksomheder set ud fra ovenstående definition og kriterier. En variation som typisk skyldes den socialøkonomiske virksomheds oprindelse i krydsfeltet mellem de tre traditionelle sektorer: Den offentlige og den private sektor samt civilsamfundet. Figur 2 nedenfor illustrerer variationen i forhold til forskel i andelen af erhvervsdrift, sammensætningen af resourcegrundlaget og i den sociale håndtering af overskuddet. Figuren viser også snitfladen til beslægtede organisationer og virksomheder.

Figur 2: Model for variation mellem socialøkonomiske virksomheder

Sektoren for socialøkonomiske virksomheder er under hastig udvikling i Danmark. Figuren er derfor ikke en statisk model. Derimod illustrerer den en spændvidde, hvor socialøkonomiske virksomheder kan bevæge sig mellem de forskellige kategorier. Modellens forskellige betegnelser er nærmere forklaret i tekstboksen nedenfor.

Begrebsforklaring til model for variation mellem socialøkonomiske virksomheder

- *Formål:* Formålet henviser til, hvorvidt virksomhedernes primære formål først og fremmest har social eller finansiel karakter. Et socialt formål kan have enten et socialt, beskæftigelses-, sundheds-, miljømæssigt eller kulturelt sigte.
- *Aktiviteter:* Aktiviteter beskriver, hvorvidt virksomhedernes virke er baseret på sociale og/jeller kommercielle aktiviteter. Socialøkonomiske virksomheder, som driver erhverv for at fremme et socialt formål, vil have en kombination af sociale og kommercielle aktiviteter.
- *Erhvervsdrift:* Erhvervsdrift viser, i hvor høj grad virksomhederne er baseret på salg af produkter og serviceydelser.
- *Ressourcegrundlag:* Ressourcegrundlag viser, hvorfra virksomhederne får deres ressourcer – hvorvidt det er fra støtte i form af medlemsgebyr, frivillig arbejdskraft og velgørende tilskud; eller fra indtægt fra egen erhvervsdrift.
- *Overskud:* Overskud henviser til, hvordan virksomhederne håndterer eventuelt overskud. Socialøkonomiske virksomheder har en social håndtering af hele deres overskud, idet de primært reinvesterer overskuddet i eget eller andre sociale formål, eller sekundært foretager begrænset udbetaling af udbytte til investeringer på indskudt kapital.

Fravalgte kriterier i definitionen af socialøkonomiske virksomheder

Som led i arbejdet med at definere socialøkonomiske virksomheder har udvalget foretaget en række fravalg i forbindelse med formuleringen af definitionen. Disse fravalg refererer til elementer, der er medtaget i andre danske og internationale definitioner og er listet i tekstboksen nedenfor.

Fravalgte kriterier til udvalgets definition af socialøkonomiske virksomheder

- Det socialøkonomiske felt som helhed. Udvalget har valgt, at socialøkonomiske virksomheder alene udgør en del af det samlede socialøkonomiske felt. Som følge heraf vil der være en række traditionelt sociale institutioner, der ikke i sig selv vil kunne kategoriseres som socialøkonomiske virksomheder, fordi de alene har sociale aktiviteter, ikke har væsentlig erhvervsdrift eller har væsentlig tilknytning til det offentlige.
- At virksomheden skal have én bestemt selskabsform. Udvalget har valgt, at socialøkonomiske virksomheder skal kunne vælge frit imellem flere forskellige selskabsformer.
- At virksomheden beskæftiger udsatte personer. Udvalget har valgt, at virksomheder, der arbejder for en målgruppe eller en specifik sag, og således ikke nødvendigvis beskæftiger udsatte personer, kan være socialøkonomiske.

- At virksomheden er lokalt forankret. Udvalget har valgt, at en virksomhed, der ikke har forbindelse med det lokalområde, den ligger i, kan være socialøkonomisk.
- At virksomheden er innovativ. Udvalget har valgt, at virksomheder, der ikke nødvendigvis er innovative, kan være socialøkonomiske.
- At virksomheden er nystartet. Udvalget har valgt, at virksomheder, der ikke er drevet af iværksættere, kan være socialøkonomiske.
- At virksomheden udelukkende har ansatte på særlige vilkår eller frivillige.

For og med en målgruppe

I Danmark såvel som internationalt skelnes der typisk mellem socialøkonomiske virksomheder, der arbejder *for* en målgruppe/sag eller *med* en målgruppe. Det vil sige, at der sondres mellem socialøkonomiske virksomheder, der arbejder *for* at forbedre forholdene *for* en målgruppe eller sag, og socialøkonomiske virksomheder, der arbejder *med* en målgruppe ved at øge deres beskæftigelsesmuligheder på det ordinære arbejdsmarked. Det skal understreges, at grænsen mellem de to grupper er flydende.

Når en socialøkonomisk virksomhed arbejder *for* en målgruppe eller sag, betyder det, at virksomheden har til formål at forbedre forholdene og livskvaliteten for en særlig målgruppe eller fremme en særlig samfundsgavnlig sag. Det kan ske gennem virksomhedens aktiviteter, produkter, serviceydelser eller sociale overskudshåndtering. Eksempelvis kan virksomheden gennemføre oplysningsaktiviteter, producere hjælpemidler, organisere støttearrangementer for udsatte personer eller donere virksomhedens overskud for at fremme et særligt formål.

Når en socialøkonomisk virksomhed arbejder *med* en målgruppe, betyder det, at virksomheden har et beskæftigelsesmæssigt formål. Virksomheden søger således at involvere udsatte personer direkte i sit virke gennem beskæftigelse og særlige opkvalificerende forløb. Den tilgang betegnes også "Work Integration Social Enterprise" (WISE) og henviser til socialøkonomiske virksomheder, der søger at bidrage til et rummeligt arbejdsmarked ved at inkludere udsatte grupper på arbejdsmarkedet gennem kompetenceudvikling, aktivering og beskæftigelse.

Sociale formål

I forlængelse af det overordnede skel mellem socialøkonomiske virksomheder, der arbejder *for* og *med* en målgruppe, kan billedet nuanceres yderligere ved at se på virksomhedernes sociale formål. Socialøkonomiske virksomheder i Danmark fordeleler sig generelt indenfor følgende fem overordnede formålskategorier:

For en målgruppe eller sag

- *Socialt formål*: Eksempelvis støtte til stofmisbrugere, udsatte børn, integration, kriminalitetsforebyggelse og international udvikling.
- *Sundhedsmæssigt formål*: Eksempelvis pleje og støtte til grupper med fysiske og psykiske lidelser, patientorganisationer samt sundhedsoplysning til offentligheden.
- *Miljømæssigt formål*: Eksempelvis fokus på og oplysning om økologi, klima og genbrug.

- *Kulturelt formål*: Eksempelvis fremme af kunst og kultur.

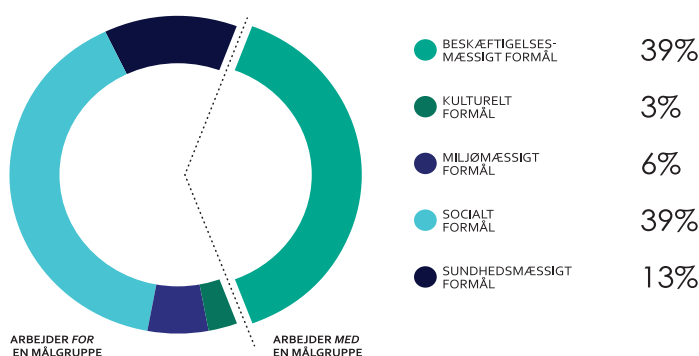
Med en målgruppe

- *Beskæftigelsesmæssigt formål*: Eksempelvis kompetenceudvikling, uddannelses-tiltag, jobtræning, jobskabelse og beskæftigelse til udsatte grupper.

De fem formålskategorier har alle samfundsgavnlig karakter, og de rummer alle muligheden for at bidrage til at forbedre generelle forhold og livskvaliteten for særlige målgrupper. Forskellen består i, hvorvidt indsatsen har et bredt samfundsgavnligt fokus, eller hvorvidt den specifikt fokuserer på kompetenceudvikling og beskæftigelse.

Figur 3 nedenfor gengiver udvalgets undersøgelse af fordelingen af danske socialøkonomiske virksomheder i forhold til de fem formålskategorier.

Figur 3: Socialøkonomiske virksomheders formål i 2013

Figuren viser, at fire ud af ti af danske socialøkonomiske virksomheder arbejder *med* en målgruppe og således med et beskæftigelsesmæssigt formål, mens seks ud af ti arbejder *for* en målgruppe eller sag og fordeler sig indenfor de øvrige fire formålskategorier: Socialt, sundhedsmæssigt, miljømæssigt og kulturelt formål.

Det kan bemærkes, at de to absolut største grupper af virksomheder er dem, der arbejder med henholdsvis et socialt eller et beskæftigelsesmæssigt formål. Hver især udgør de 39 pct. af den samlede gruppe af socialøkonomiske virksomheder i Danmark.

Socialøkonomiske virksomheders kendetegn

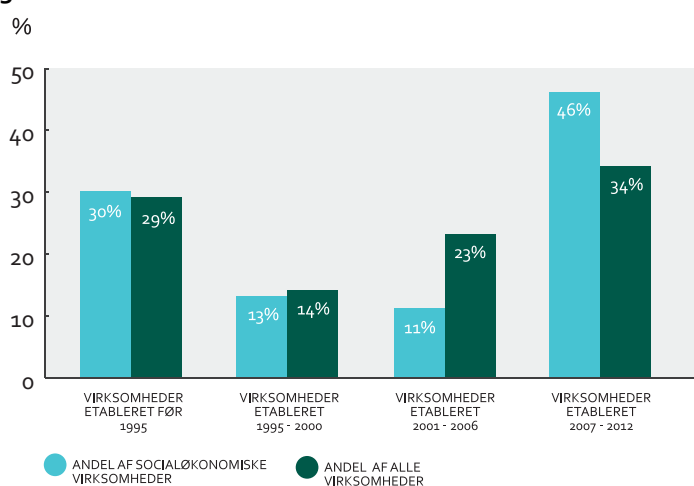
Udvalget for socialøkonomiske virksomheder har gennemført en kortlægning af socialøkonomiske virksomheder i foråret 2013. Kortlægningen udgør den første omfangsrige oversigt over socialøkonomiske virksomheder i Danmark.

Kortlægningen viser, at der ud fra udvalgets definition i dag findes lidt under 300 socialøkonomiske virksomheder i Danmark. Der er tale om et øjebliksbillede, og det er derfor ikke nødvendigvis en udtømmende liste over eksisterende socialøkonomiske virksomheder.

Sektoren har således stadig en begrænset størrelse, men udvalgets analyser indikerer, at sektoren i disse år oplever en forholdsvis høj tilgang af nyetablerede virksomheder.

Undersøgelsen af sektorens udvikling i form af tilgangen af nye virksomheder over tid (figur 4) viser, at 46 pct. af eksisterende socialøkonomiske virksomheder er etableret inden for de sidste seks år. Den tilsvarende andel for samtlige virksomheder i Danmark er 34 pct. Derudover viser seneste tal fra 2012, at socialøkonomiske virksomheder beskæftiger, hvad der svarer til 3.483 årsværk eller fuldtidsstillinger.

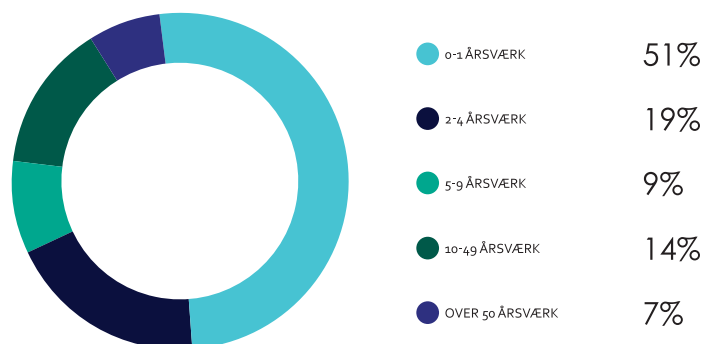
Figur 4: Andel af socialøkonomiske virksomheder fordelt på etableringsår sammenlignet med alle virksomheder i Danmark

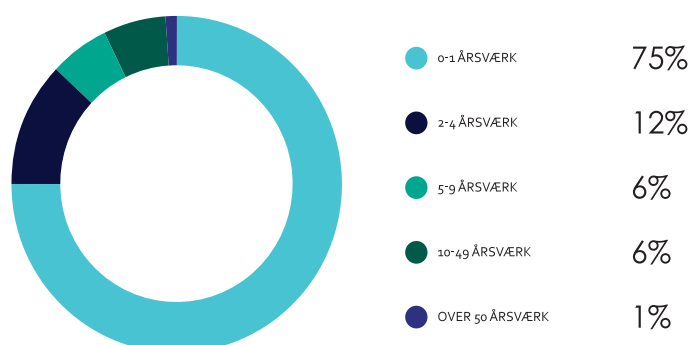
Størstedelen, 79 pct., af danske socialøkonomiske virksomheder hører til gruppen af såkaldte mikrovirksomheder med under 10 årsværk (figur 5). Den tilsvarende andel for samtlige virksomheder i Danmark er 93 pct. Derudover viser figuren, at 14 pct. af de socialøkonomiske virksomheder er små virksomheder med mellem 10 og 49 ansatte, mens 7 pct. har over 50 årsværk, og således kan betegnes som mellemstore eller store virksomheder. Opgørelsen medregner kun lønnet arbejdskraft og tæller således ikke frivilligt ansatte.

Figur 5: Socialøkonomiske virksomheders størrelse sammenlignet med alle virksomheder i Danmark i 2012

Socialøkonomiske virksomheder

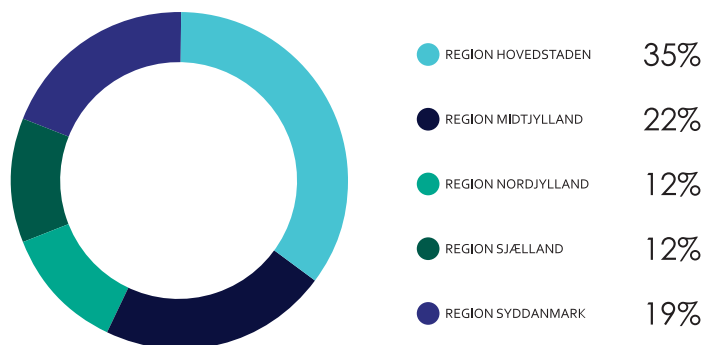
Alle virksomheder i Danmark

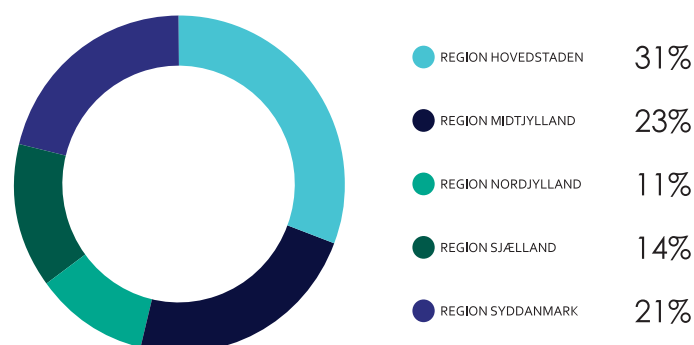
Geografisk fordeler socialøkonomiske virksomheders arbejdssteder sig i vid udstrækning som samtlige danske virksomheder i Danmark. Det svarer til, at de fordeles sig over hele landet, men med overvægt af antal virksomheder i hovedstadsområdet (figur 6).

Figur 6: Geografisk fordeling af socialøkonomiske arbejdssteder sammenlignet med alle virksomheder i Danmark i 2012

Socialøkonomiske virksomheder

Alle virksomheder i Danmark

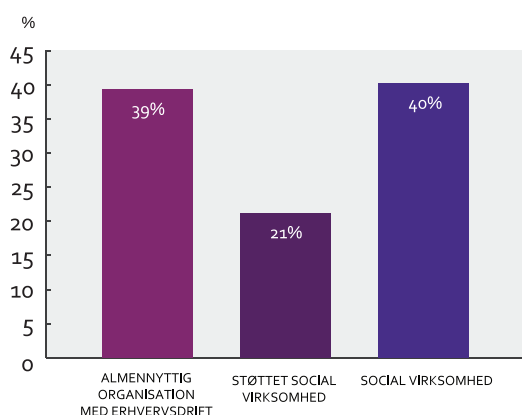

Variation blandt socialøkonomiske virksomheder

Der er stor variation i forhold til, hvordan socialøkonomiske virksomheder vælger at opbygge deres forretning og lave koblingen til deres sociale indsats.

Figur 7 viser, hvordan danske socialøkonomiske virksomheder i dag fordeler sig i forhold til modellen for variation mellem socialøkonomiske virksomheder (jf. figur 2 på side 13). Heraf fremgår, at gruppen "Almennyttig organisation med erhvervsdrift" og gruppen "Social virksomhed" er omtrent lige store, mens gruppen "Støttet social virksomhed" er betydelig mindre. Siden 2007 er 78 pct. af nystartede socialøkonomiske virksomheder etableret som enten "Støttet social virksomhed" eller "Social virksomhed".

Figur 7: Variation blandt socialøkonomiske virksomheder i 2013

Det skal bemærkes, at figuren viser et øjebliksbillede af den socialøkonomiske sektor i Danmark. Det er således muligt og endda typisk for socialøkonomiske virksomheder, at de gennem deres udvikling og levetid bevæger sig mellem de forskellige kategorier.

Den globale udvikling

Udviklingen af den socialøkonomiske sektor udgør i dag en væsentlig global trend. Såvel større internationale institutioner som individuelle lande har set potentialet i socialøkonomiske virksomheder og introduceret forskellige tiltag for at fremme sektorens udvikling på både internationalt og nationalt niveau. De internationale erfaringer på området er mangfoldige og strækker sig fra omfattende strategier til mindre initiativer.

Eksempelvis har en lang række lande introduceret særlig selskabslovgivning for socialøkonomiske virksomheder, der muliggør en fælles identitet og afgrænsning af sektoren. Italien har en stærk tradition for såkaldte sociale kooperativer, som er en type socialøkonomisk virksomhed, der bidrager til at løfte en række centrale velfærdsopgaver. Og i Storbritannien har der i en årrække været fokus på at udvikle et socialt investeringsmarked og styrke socialøkonomiske virksomheders kompetencer.

En anden væsentlig global trend er den voksende betydning af "impact investment", hvor kapitalfonde, foreninger mv. investerer for at realisere en samfundsmæssig effekt. I dag er der tal, der viser, at der på verdensplan findes ca. 200 impact investment fonde, og at der i 2011 blev foretaget ca. 2.200 impact investeringer til en samlet værdi af 4,4 milliarder USD (ca. 24,7 mia. DKK). Det er en fordobling i forhold til 2010. Flere internationale studier peger derudover på, at markedspotentialet for impact investment på verdensplan i løbet af 10 år vil udvikle sig til at være mellem 400 milliarder og 1 billion USD (ca. 2-7 billioner DKK).

Også i EU er der et voksende fokus på den socialøkonomiske sektor, blandt andet som et middel til at skabe intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst i henhold til Europa 2020-strategien. I de seneste år har EU Kommissionen iværksat en række

tiltag for at styrke sektorens vilkår med udgangspunkt i "Initiativ for socialt iværksætteri" fra oktober 2011.

Anbefalinger

Anbefalinger

For at virkeliggøre visionen om at socialøkonomiske virksomheder skal løse flere væsentlige samfundsmæssige udfordringer, skal der sættes ind flere steder. Socialøkonomiske virksomheder skal støttes af lovgivning samt effektiv offentlig administration, og der skal være et højt kendskab til sektoren. Derudover skal socialøkonomiske iværksættere og virksomheders kompetencer styrkes, ligesom deres finansieringsmuligheder skal forbedres. Endelig anbefales øget fokus på sociale hensyn i partnerskaber og indkøb.

I alt har udvalget fem overordnede anbefalinger, som foreslås implementeret på henholdsvis kort og langt sigt. Anbefalingerne er skitseret i oversigtsform nedenfor og udfoldes på de følgende sider.

1. anbefaling: Ny lovgivning og administrativ praksis

- Lov om registrering
- Vækstcenter for socialøkonomiske virksomheder
- Koordineret offentlig administrativ praksis
- Det nemme administrative liv
- Undersøgelse af rimelighedskravet
- Socialt udsattes ansættelsesvilkår
- Offentlig betaling
- Afknopning fra det offentlige

2. anbefaling: Øget kendskab

- Oplysningskampagner
- Lokal forankring
- Måling af samfundsmæssig effekt

3. anbefaling: Styrket iværksætteri og kompetenceudvikling

- Uddannelse af sociale entreprenører
- Udvikling og tiltrækning af socialøkonomiske forretningsidéer
- Den gode start for socialøkonomiske iværksættere
- Styrket forretningsdrift i socialøkonomiske virksomheder
- Tilpasning af det eksisterende erhvervsfremmesystem
- Fleksible uddannelsesforløb for udsatte personer

4. anbefaling: Bedre finansieringsmuligheder

- Udvikling af et socialt investeringsmarked
- Socialøkonomisk finansieringsfond
- Alternative finansieringsmuligheder

5. anbefaling: Øget fokus på sociale hensyn i partnerskaber og indkøb

- Strategiske partnerskaber med private virksomheder
- Innovationspartnerskaber med det offentlige
- Sociale hensyn i offentlige indkøb
- Offentlig prisfastsættelse

1. anbefaling: Ny lovgivning og administrativ praksis

Hensigtsmæssig lovgivning og effektiv administrativ praksis i det offentlige er afgørende for, at socialøkonomiske virksomheder kan holde fokus på deres forretning og ikke skal bruge unødige ressourcer til administration. Derfor skal lovgivningen bidrage til at definere, legitimere og regulere sektoren samt bidrage til at skabe en klar identitet for socialøkonomiske virksomheder. Samtidig skal det offentlige samarbejde smidigt og effektivt med den socialøkonomiske sektor om at realisere de samfundsgavnige effekter af virksomhedernes indsats.

For at indfri visionen anbefaler udvalget, at der både introduceres ny lovgivning og igangsættes en række tiltag for at smidiggøre eksisterende systemer og administrativ praksis i det offentlige. Konkret anbefales, at der lanceres en særlig registreringsmodel for socialøkonomiske virksomheder; at der etableres et vækstcenter for socialøkonomiske virksomheder i centraladministrationen; og at der udvikles en koordineret offentlig administrativ praksis. Derudover anbefaler udvalget, at det administrative liv for socialøkonomiske virksomheder gøres nemmere; at rimelighedskravet samt socialt udsattes ansættelsesvilkår undersøges; at offentlig betaling forbedres; og endelig at afknopning fra det offentlige bliver lettere.

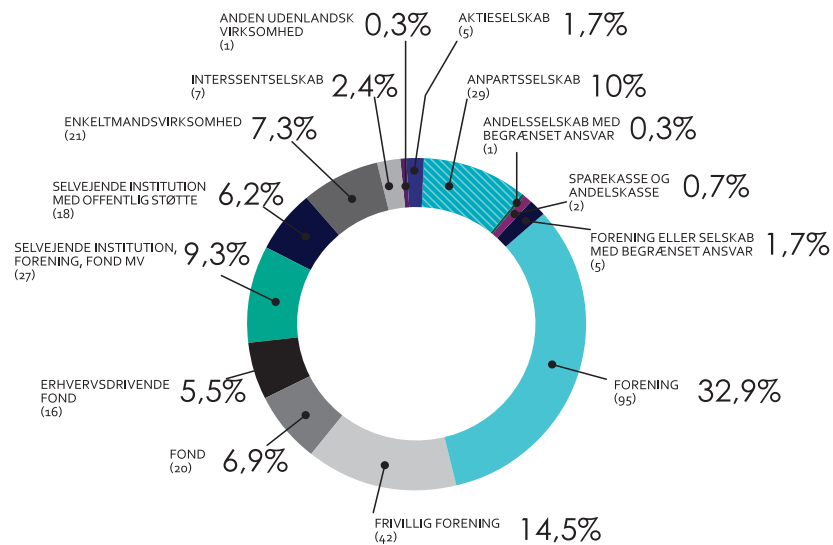
Lov om registrering

- **Der lovgives om en særlig registreringsmodel for socialøkonomiske virksomheder i Danmark.**

Udvalgets anbefaling til en særlig og administrativ let registreringsmodel baserer sig på en vurdering af, at fraværet af en egentlig regulering i nogle sammenhænge kan gøre det vanskeligt for socialøkonomiske virksomheder at legitimere deres virksomhed og få en fælles identitet. Udfordringen kommer særligt til udtryk i forhold til markedsføring og i kommunikation med kunder, samarbejdspartnere, myndigheder og andre interessenter, der ikke har mulighed for at skelne socialøkonomiske virksomheder fra andre virksomheder.

Figur 8 nedenfor viser, hvordan socialøkonomiske virksomheder selskabsretligt er organiseret i dag. Deraf fremgår, at der ikke findes én særlig selskabsform, der definerer og regulerer gruppen af socialøkonomiske virksomheder i Danmark, men at de derimod selskabsretligt er organiseret meget forskelligt.

Figur 8: Socialøkonomiske virksomheders selskabsretlige fordeling i 2013

Fordelen ved at etablere en registreringsmodel for socialøkonomiske virksomheder er, at den kan favne hele den eksisterende sektor, uden at virksomhederne behøver at ændre selskabsform. Samtidig er de administrative byrder forbundet med registrering typisk mindre, end hvis eksisterende socialøkonomiske virksomheder skal ændre juridisk form for at anvende reguleringen. Endelig giver en registreringsmodel større fleksibilitet til, at virksomhederne løbende kan ændre juridisk form afhængig af deres respektive udviklingsniveau. Dertil er udvalget inspireret af erfaringer fra udlandet, hvor en række lande (Belgien, Finland, Frankrig, Italien, Storbritannien, Sverige og USA) har implementeret forskellige selskabsformer og registreringsmodeller for socialøkonomiske virksomheder.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der introduceres en særlig registreringsmodel for socialøkonomiske virksomheder, der kan bidrage til at definere, legitimere og regulere sektoren. Registreringsmodellen skal være administrativt let for socialøkonomiske virksomheder og oprettes i tilknytning til eksisterende registreringsystemer for virksomheder. En klart defineret sektor vil også efterfølgende kunne fremmes gennem anden lovgivning. I forlængelse deraf anbefaler udvalget, at loven evalueres efter tre år.

Udvalget ønsker ikke, at der introduceres en særskilt selskabsform for socialøkonomiske virksomheder. Udvalget har i arbejdet set på en række af de allerede eksisterende selskabsformer, som socialøkonomiske virksomheder anvender i dag, og som ofte medfører, at virksomheden underlægges et tilsyn.

Udvalget finder imidlertid, at der er behov for, at det undersøges, hvilke fordele og ulemper, der både med udgangspunkt i de aktuelle behov og set i lyset af den forventede vækst i sektoren vil være forbundet med at indføre en særlig tilsynsordning for Socialøkonomiske virksomheder, der ikke gennem deres virksomhedsudøvelse i øvrigt er underlagt et tilsyn. Udvalget har i den forbindelse blandt andet drøftet den situation, der kan opstå, hvis en fond, der har været undergivet et offent-

ligt/kommunalt tilsyn, og dermed har været undtaget fra fondsmyndighedens tilsyn, kommer i en situation, hvor det hidtidige tilsyn ophører, men hvor dette – grundet fondenes begrænsede størrelse – ikke erstattes af et fuldt tilsyn efter fondslovene.

Undersøgelsen gennemføres af Social- Børne- og Integrationsministeriet med inddragelse af relevante myndigheder herunder Erhvervs- og Vækstministeriet og Justitsministeriet, og undersøgelsen skal være gennemført og forelagt for udvalgets medlemmer inden fremsættelsen af lovforslaget om en registreringsmodel for socialøkonomiske virksomheder, således at eventuel særlig tilsynsordning vil kunne indgå i lovforslaget og kobles op på registreringsmodellen.

På langt sigt anbefaler udvalget, at behovet for at udvikle en særlig mærkningsordning for socialøkonomiske virksomheder i Danmark, der kan knytte sig til registreringsmodellen, vurderes. Et socialøkonomisk mærke kan bidrage til at styrke identiteten samt øge genkendeligheden af og afsætningsmulighederne for socialøkonomiske virksomheder. Det er udvalgets vurdering, at det er vigtigt, at sektoren er moden, og markedet er klar til lanceringen af en ny mærkningsordning. Derfor bør udviklingen af mærkningsordningen afvente, hvordan blandt andet registreringsmodellen modtages og udbredes.

Samlet vil det bidrage til, at registrerede socialøkonomiske virksomheder i Danmark defineres, legitimeres og reguleres og samtidig får en fælles identitet.

Vækstcenter for socialøkonomiske virksomheder

- **Der etableres en enhed i centraladministrationen for socialøkonomi.**

Udvalgets anbefaling bygger på en vurdering af, at der i dag ikke findes ét samlet sted, hvor særligt socialøkonomiske virksomheder, men også offentlige institutioner, private virksomheder og andre aktører kan hente information og vejledning om offentlig regulering med relevans for det socialøkonomiske område.

Socialøkonomiske virksomheders fokus på såvel social som økonomisk værdiskabelse medfører, at de ofte er underlagt mange forskellige regelsæt, og at virksomhederne ikke altid passer ind i eksisterende offentlige systemer. Socialøkonomiske virksomheder møder ikke blot de krav til dokumentation, kontrol og administration, som andre virksomheder inden for deres respektive branche. Socialøkonomiske virksomheder mødes typisk også af administrative krav relateret til deres sociale formål. Det kan eksempelvis resultere i, at de underlægges ukoordineret regulering eller falder mellem forskellige ressortområder. Samtidig kan det være vanskeligt for både offentlige, private og andre aktører at få adgang til vejledning og viden om samspil med den socialøkonomiske sektor i Danmark.

Udvalget har erfaret, at der i udlandet er gode erfaringer med at etablere én indgang til det offentlige for henvendelser vedrørende socialøkonomi. I lande som Australien og Storbritannien er der etableret centrale offentlige enheder, der fungerer som samlingspunkt for viden om socialøkonomi og understøtter det offentliges samspil med socialøkonomiske virksomheder.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der etableres en enhed for socialøkonomi, der kan yde lovgivningsmæssig vejledning på det socialøkonomiske område. Enheden bør placeres i centraladministrationen og indgå i tæt samarbejde med det nye Råd for Socialøkonomiske Virksomheder og knyttes til erhvervsfremmesystemet.

Overordnet bør enheden være dét sted, hvor særligt socialøkonomiske virksomheder kan henvende sig for at få hjælp og vejledning til love og regler mm. Samtidig bør enheden bidrage til at styrke samspillet mellem socialøkonomiske virksomheder og offentlige myndigheder, private virksomheder samt andre aktører. Konkret bør socialøkonomiske virksomheder kunne få vejledning til registreringsmodellen og hjælp vedrørende kontakt til relevante offentlige myndigheder. Mens offentlige myndigheder bør kunne få hjælp i form af overblik over muligheder og rammer for samarbejde med og etablering af socialøkonomiske virksomheder. Endelig bør private virksomheder og andre aktører kunne få information til brug for samarbejde med socialøkonomiske virksomheder samt vejledning til relevant offentlig regulering.

Enheden bør også løbende indsamle viden, som kan formidles til relevante interessenter. Eksempelvis bør enheden kunne henvise til relevante tilbud i erhvervsfremmesystemet, finansieringskilder, partnerskaber mm. samt kunne henvise til relevante aktører på eksempelvis det private rådgivningsmarked. Endelig foreslås, at der i enheden sker en forankring af administrationen af offentlige initiativer målrettet socialøkonomiske virksomheder.

Samlet vil det bidrage til at smidiggøre socialøkonomiske virksomheders indgang til og kontakt med det offentlige samt styrke samspillet mellem den socialøkonomiske sektor i Danmark og det øvrige samfund.

Koordineret offentlig administrativ praksis

- **Der udvikles en koordineret offentlig administrativ praksis i relation til socialøkonomiske virksomheder.**

Udvalgets anbefaling er baseret på dybdegående interviews med flere aktører fra den socialøkonomiske sektor og offentlige myndigheder. Det fremhæves, at såvel socialøkonomiske virksomheder som offentlige institutioner oplever udfordringer i forbindelse med samarbejdet. Det skyldes blandt andet, at mange socialøkonomiske virksomheder ikke har fuldt kendskab til offentlige myndigheders organisering og arbejdsgange. Dertil kommer, at der ikke findes nogen vejledninger til offentligt ansatte om, hvordan de kan samarbejde med og inddrage socialøkonomiske virksomheder i løsningen af forskellige samfundsmæssige udfordringer.

Det gensidige manglende kendskab medfører risiko for, at synergier mellem eksempelvis kommuner og socialøkonomiske virksomheder ikke udforskes og udnyttes optimalt.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der gøres en målrettet indsats for at udvikle en koordineret administrativ praksis hos offentlige myndigheder i relation til socialøkonomiske virksomheder. Det foreslås, at der udarbejdes vejledninger til offentlige myndigheder i staten, regioner og kommuner om socialøkonomiske virksomheder,

og at implementeringsprocessen med at koordinere administrativ praksis hos de lokale myndigheder understøttes. Samtidig bør kendskabet til den administrative praksis hos det offentlige styrkes hos socialøkonomiske virksomheder.

Samlet skal indsatsen fremme vidensniveauet i det offentlige, understøtte samarbejdet med den socialøkonomiske sektor og samtidig sikre ens administrativ praksis i relation til socialøkonomiske virksomheder. Det vil bidrage til et mere effektivt og smidigt samarbejde mellem den offentlige og den socialøkonomiske sektor.

Det nemme administrative liv

- **Der arbejdes for at lette administrative byrder for socialøkonomiske virksomheder.**

Udvalget er bevidst om, at alle danske virksomheder – herunder socialøkonomiske – oplever administrative byrder som følge af offentlig regulering. Der kan være behov for klarere og bedre kommunikation om offentlig regulering og administrative procedurer, der i højere grad er målrettet til specifikke målgrupper.

Derfor kan det være relevant at gøre brug af nye og anderledes instrumenter for at nå ud til og understøtte en specifik målgruppes vej til et nemmere administrativt liv. I forlængelse deraf vurderer udvalget, at den socialøkonomiske sektor kan være en oplagt målgruppe for en sådan indsats, der har til formål på sigt at lette det administrative liv for alle danske virksomheder.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der igangsættes et pilotprojekt for at undersøge måder, hvorpå det administrative liv for socialøkonomiske virksomheder kan lattes. Konkret bør der eksperimenteres med nye og uafprøvede kommunikationskanaler og -teknikker for at nå målgruppen af socialøkonomiske virksomheder. Derudover bør der ses nærmere på administrative byrder på områder som eksempelvis moms-betalingsperiode eller betaling af A-skat.

Det er hensigten, at indsatsen på længere sigt kan udbredes til et bredere felt af danske virksomheder og dermed bidrage til at gøre det lettere for virksomheder generelt at håndtere deres administrative forpligtelser i relation til det offentlige.

Undersøgelse af rimelighedskravet

- **Det undersøges i samarbejde med arbejdsmarkedets parter, hvorvidt rimelighedskravet kan lempes for socialøkonomiske virksomheder.**

Rimelighedskravet er et generelt krav, der gælder for alle virksomhedsrettede tilbud til ledige personer; det vil sige ordningerne virksomhedspraktik og løntilskud. Kravet skal sikre mod fortrængning af ordinært ansatte, idet det sætter en grænse for, hvor mange ledige der må ansættes i virksomhedspraktik eller løntilskud pr. ordinært ansatte. Rimelighedskravet relaterer sig således til antal ansatte og forholder sig ikke til det antal timer, som den ledige bidrager med. Den sondring kan medføre, at rimelighedskravet fjerner incitamentet for at ansætte udsatte ledige fra de svageste grupper, da disse ofte kan lægge færre arbejdstimer.

Udvalgets anbefaling bygger på interview og dialog med socialøkonomiske virksomheder, som arbejder *med* en målgruppe. Socialøkonomiske virksomheder, der beskæftiger udsatte ledige i tilbud, oplever, at rimelighedskravet begrænser muligheden for at øge antallet af ansatte på særlige vilkår og således udvide forretningen. I sidste ende kan det spænde ben for evnen til at indfri virksomhedernes sociale formål om at inkludere udsatte på det ordinære arbejdsmarked gennem ansættelse med løntilskud og virksomhedspraktik.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der i samarbejde med arbejdsmarkedets parter igangsættes en undersøgelse af, hvorvidt rimelighedskravet kan lempes for socialøkonomiske virksomheder i forhold til hensynet med fortrængning af ordinært ansatte. Undersøgelsen bør i første omgang have til formål at afdække omfanget af de udfordringer, rimelighedskravet udgør for socialøkonomiske virksomheder. Derudover bør undersøgelsen blandt andet fokusere på, hvorvidt den undtagelse fra rimelighedskravet, der gælder for førtidspensionister ansat i offentlige virksomheder, kan udvides til at omfatte private socialøkonomiske virksomheder. Endelig bør undersøgelsen se på, hvorvidt det kan øge incitamentet for at ansætte personer fra de svageste grupper, hvis rimelighedskravet relateres til antal timer frem for antal ansættelser.

Det er udvalgets vurdering, at fremtidig vækst i socialøkonomiske virksomheder, der arbejder *med* en målgruppe, vil give mulighed for, at flere udsatte personer inkluderes på det ordinære arbejdsmarked.

Socialt udsattes ansættelsesvilkår

- **Der nedsættes en arbejdsgruppe til at undersøge vilkårene for ansættelse af socialt udsatte.**

Udvalgets anbefaling baserer sig på en vurdering af, at der er behov for mere veldefinerede forhold for ansættelse af socialt udsatte, som er langt fra arbejdsmarkedet. Behovet er særligt stort hos socialøkonomiske virksomheder, der arbejder *med* udsatte målgrupper. Det kan eksempelvis gælde hjemløse og førtidspensionister, der ikke er ansat i job med løntilskud.

På kort sigt anbefaler udvalget, at det nye Råd for Socialøkonomiske Virksomheder etablerer en arbejdsgruppe sammen med arbejdsmarkedets parter og Rådet for Socialt Udsatte. Arbejdsgruppen bør undersøge behovet for en ansættelsesform for socialt udsatte, der ikke kan ansættes på normale vilkår. Herunder bør arbejdsgruppen undersøge samspillet mellem reglerne på beskæftigelses- og socialområdet i forhold til ansættelse og sikring af disse grupper. Konkret kan arbejdsgruppen eksempelvis undersøge spørgsmål såsom arbejdstid, løn, modregning i sociale ydelser, forsikring, ferie og sygdom, frynsegoder samt arbejdets indhold.

Det er udvalgets vurdering, at mere veldefinerede forhold for ansættelse af socialt udsatte kan bidrage til at udvikle et mere rummeligt arbejdsmarked i Danmark.

Offentlig betaling

- **Det sikres, at offentlige myndigheder ikke belaster socialøkonomiske virksomheders likviditet ved sene betalinger.**

Udvalgets anbefaling vedrørende offentlig betaling er baseret på interviews med den socialøkonomiske sektor. De viser, at en stor del af de socialøkonomiske virksomheder, som er afhængig af betaling fra det offentlige, oplever, at deres likviditet udfordres af, at offentlige myndigheder betaler sent og nogle gange for sent. Det drejer sig især om socialøkonomiske virksomheder, der leverer serviceydelser som vejlednings- og afklaringsforløb og/eller er afhængig af tilskud til eksempelvis folk i fleksjob, der er ansat før 1. januar 2013.

Den 1. marts 2013 blev det europæiske "late payments-direktiv" implementeret i den danske lov om renter ved forsinket betaling. Direktivet sætter en grænse på 30 dage for offentlige myndigheders betalingsfrist, og på samme tid strammes rykkergebyret. Samtidig er reglerne om fleksjob ændret, således at fleksjobansatte, der er ansat efter 1. januar 2013, ikke belaster virksomhedernes likviditet. Det er dog stadig udvalgets vurdering, at der er behov for et fortsat fokus på rettidig betaling fra det offentlige, og at socialøkonomiske virksomheder har fokus på fyldestgørende fakturering. Det skal sikre, at de socialøkonomiske virksomheders ofte sårbare likviditet ikke belastes unødigt.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der gøres en aktiv indsats for at sikre, at betaling fra offentlige myndigheder til socialøkonomiske virksomheder sker rettidigt, således at virksomhedernes likviditet ikke belastes unødigt. Specifikt bør det sikres, at betalinger fra det offentlige sker inden for en frist på 30 dage. For at facilitere dette foreslås det, at der udarbejdes vejledninger til relevante offentlige myndigheder vedrørende implementering af de nye regler på området.

Derudover bør det sikres, at uoverensstemmelser mellem to kommuner ikke forsinke betalingen fra det offentlige og ikke udfordrer socialøkonomiske virksomheders likviditet. Det kan eksempelvis løses ud fra modeller, som er kendt fra forsikringsbranchen, hvor den forsikrede ikke behøver at vente på sin dækning, imens uoverensstemmelser mellem forsikringsselskaber afklares imellem selskaberne.

Det er udvalgets vurdering, at det vil bidrage til, at socialøkonomiske virksomheders likviditet ikke belastes unødigt.

Afknopning fra det offentlige

- **Der udarbejdes juridisk afklaring af og gives hjælp til, hvordan socialøkonomiske virksomheder lovligt kan afknyttes fra det offentlige.**

Udvalgets anbefaling er baseret på en undersøgelse af socialøkonomiske virksomheder, som er afknapet fra det offentlige. Heraf fremgår, at der er uklarhed om den offentlige regulering i relation til afknopning, og at det udgør en væsentlig barriere for at anvende kommunalfuldmagten som hjemmel til at afknappe socialøkonomiske virksomheder fra det offentlige. I forlængelse deraf peger flere aktører på, at det er et væsentligt problem, at det offentlige ifølge deres tolkning af gældende regler

ikke må støtte en afknoppet virksomhed med startkapital. Udvalget har også hentet inspiration til anbefalingen fra Sverige, hvor størstedelen af alle socialøkonomiske virksomheder, der arbejder *med* en målgruppe, er virksomheder, som er afknoppet fra offentlige projekter.

Da kommunalfuldmagtens rammer er udformet igennem praksis samt en række retsgrundsætninger, er det vanskeligt for individuelle kommuner og regioner at fastslå lovligheden af en given transaktion, hvor der ikke er nogen synlig praksis fra det kommunale tilsyn. Det gør det vanskeligt at bestemme, hvad der kan lade sig gøre og medfører en risiko for forskellig regional tolkning og praksis.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der foretages en juridisk afklaring af processen med at afknoppe socialøkonomiske virksomheder fra det offentlige, herunder hvordan der sikres mulighed for, at det offentlige kan støtte disse virksomheder med startkapital. I forlængelse deraf bør der udarbejdes retningslinjer til kommuner og regioner om, hvordan socialøkonomiske virksomheder lovligt kan afknoppes. Endelig bør det sikres, at konkrete afknopningsindsatser i kommuner og regioner understøttes.

Disse tiltag vil bringe større klarhed omkring afknopningsprocessen og bidrage til, at den offentlige sektor kan være fødested for flere socialøkonomiske virksomheder, der kan bidrage til udviklingen af en mangfoldig sektor.

2. anbefaling: Øget kendskab

Alment kendskab til den socialøkonomiske sektor er centralt i forhold til at opbygge tillid til socialøkonomiske virksomheder og understøtte interessen for samarbejde med potentielle kunder, partnere og investorer. Derfor skal kendskabet til den socialøkonomiske sektor være højt, og flertallet af danskere skal vide, hvad socialøkonomiske virksomheder er og anerkende dem for deres indsats. Samtidig skal valide målinger af samfundsmæssig effekt skabe bedre grundlag for, at socialøkonomiske virksomheder kan dokumentere deres særlige styrke overfor kunder, investorer, samarbejdspartnere og andre interessenter.

For at opnå ovenstående anbefaler udvalget, at der sættes ind for, at offentligheden oplyses om, hvad socialøkonomiske virksomheder er, og at der opbygges og udbredes mere viden om sektoren. Konkret foreslås det, at der gennemføres oplysningskampagner om socialøkonomiske virksomheder; at der sker en lokal forankring af kendskabet til socialøkonomiske virksomheder; og endelig at det bliver lettere at måle og dokumentere den samfundsmæssige effekt af socialøkonomiske virksomheders indsats.

Oplysningskampagner

- **Der gennemføres oplysningskampagner om socialøkonomiske virksomheder.**

Det er udvalgets vurdering, at der er begrænset kendskab til socialøkonomiske virksomheder i Danmark. Det viser sig blandt andet ved, at der over de seneste år har været en begrænset interesse for og eksponering af dem i medierne, samt at der eksisterer en misforstået opfattelse af, at socialøkonomiske virksomheders produkter og serviceydelser bør være billigere end markedsprisen.

Det vurderes, at det begrænsede kendskab blandt andet skyldes, at der samlet fortsat er tale om en forholdsvis lille gruppe af virksomheder, og at der generelt mangler viden om socialøkonomiske virksomheder. Det lave kendskab udgør en barriere for udviklingen af den socialøkonomiske sektor, idet begrænset viden om og tillid til socialøkonomiske virksomheder kan afholde potentielle kunder fra at købe socialt og investorer fra at stille risikovillig kapital til rådighed.

I forlængelse heraf viser internationale erfaringer, at oplysningskampagner og informationsdeling kan have en væsentlig effekt i forhold til at fremme den socialøkonomiske sektor. Eksempelvis har Finland, Storbritannien og Sverige gennemført målrettede oplysningskampagner for at udbrede og styrke kendskabet til socialøkonomiske virksomheder. I Sverige har indsatsen medført en markant stigning i offentlighedens kendskab til sektoren. Samtidig er der i både Canada og Sverige etableret særlige socialøkonomiske informationsportaler. Den svenske hjemmeside Sofisam, har siden lanceringen oplevet stigende interesse. Fra 2010 til 2012 steg antallet af unikke besøgende fra ca. 30.000 til ca. 150.000.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der gennemføres målrettede oplysningskampagner om socialøkonomiske virksomheder i Danmark. Det vil bidrage til at sætte fokus på sektoren og øge kendskabet blandt kunder, investorer, private virksomheder og andre interessenter til socialøkonomiske virksomheders særlige værdiskabelse. I

tillæg dertil bør der udvikles en informationsportal for og om socialøkonomiske virksomheder. Det kan enten ske ved at lancere nye eller udvide eksisterende portaler. Det vil lette adgangen til information for potentielle sociale entreprenører, investorer, samarbejdspartnere og andre interesserede.

Samlet vil disse tiltag øge kendskabet til socialøkonomiske virksomheder i Danmark og bidrage til, at flere socialøkonomiske virksomheder etableres, trives og udvikler sig til glæde for borgerne og samfundet.

Lokal forankring

- **Der iværksættes en strategisk indsats for at forankre kendskabet til socialøkonomiske virksomheder på lokalt niveau.**

Udvalget vurderer, at kendskabet til og samarbejdet med socialøkonomiske virksomheder er forholdsvist beskedent på lokalt niveau. Dermed forspildes muligheder for at skabe sociale synergier ved at inddrage socialøkonomiske virksomheder i løsningen af såvel lokale som regionale og nationale samfundsudfordringer.

Kommunernes interesse for socialøkonomiske virksomheder kan med fordel styrkes ved at forankre viden i eksisterende strukturer på beskæftigelses-, social- og erhvervsområdet. Eksempelvis er de lokale beskæftigelsesråd, de lokale jobcentre, de såkaldte MED-udvalg, den lokale erhvervsservice og Væksthusene relevante.

De lokale beskæftigelsesråd er særlig relevante for socialøkonomiske virksomheder, der arbejder *med* en målgruppe, fordi de har til opgave at overvåge resultater og effekter af jobcentrenes beskæftigelsesindsats. Samtidig er jobcentrene centrale, fordi de står for at formidle den direkte kontakt mellem den ledige og eksempelvis den socialøkonomiske virksomhed. MED-udvalgene er relevante, når kendskabet til socialøkonomiske virksomheder skal forankres bredt blandt offentlige medarbejdere, fordi de blandt andet har til opgave at sikre relevant medarbejder- og kompetenceudvikling hos offentlige ansatte. MED-udvalgene er nedsat efter en rammeaftale mellem Kommunernes Landsforening og KTO (forhandlingsfællesskabet for ansatte i regioner og kommuner) og er udvalg, hvor ledelse og valgte repræsentanter fra alle medarbejdergrupper drøfter arbejdspladsens forhold. Udvalgene har til formål at skabe grundlag for forbedring og udvikling af samarbejdet mellem ledelse og medarbejdere.

Endelig vil det være relevant at øge kendskabet til og vidensniveauet om socialøkonomiske virksomheder hos den lokale erhvervsservice og i de fem Væksthuse, der som del af erhvervsfremmesystemet har til opgave at vejlede lokale virksomheder.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der gøres en aktiv indsats for at sikre forankring af kendskabet til socialøkonomiske virksomheder og mulighederne for samarbejde med dem hos offentlige myndigheder på lokalt niveau. Eksempelvis bør kommuner, der ønsker en fælles satsning på socialøkonomi, understøttes i processen. Det anbefales, at de lokale beskæftigelsesråd i fællesskab med det lokale erhvervsliv udvikler strategier for samarbejde med socialøkonomiske virksomheder. Herudover bør der rettes en særlig indsats imod de lokale jobcentre, så de kan få redskaber til og viden om, hvordan de bedst kan samarbejde med socialøkonomiske virksomheder med

henblik på at øge rummeligheden på arbejdsmarkedet. Endelig bør kendskabet til socialøkonomiske virksomheder og kompetenceniveauet hos offentligt ansatte øges gennem MED-udvalgene og i erhvervsfremmesystemet.

Samlet vil disse tiltag bidrage til at øge kendskabet til socialøkonomiske virksomheder blandt offentlige myndigheder på lokalt niveau og dermed bidrage til et mere smidigt og effektivt samarbejde.

Måling af samfundsmæssig effekt

- **Der udvikles enkle værktøjer til måling af samfundsmæssig effekt.**
- **Der igangsættes arbejde for at styrke måling af samfundsmæssig effekt i forskningsmæssige sammenhænge og som praktisk disciplin.**
- **Der videreudvikles fælles nordiske og EU metoder til måling af samfundsmæssig effekt.**

Socialøkonomiske virksomheder har i dialog med udvalget fremhævet, at de i stigende grad mødes af en efterspørgsel efter at kunne dokumentere deres samfundsmæssige effekt. Den samfundsmæssige effekt af en given indsats er sjældent direkte kvantificerbar og kan derfor være vanskelig at opgøre og værdifastsætte. Der findes ikke én fast defineret og bredt accepteret metode til måling af samfundsmæssig effekt, og de metoder, der er tilgængelige, er typisk meget omfattende og ressourcekrævende. Dertil kommer, at der ligeledes er et fravær af metoder til og praksis for kontinuerligt at kortlægge og måle samfundsmæssig effekt, hvilket vanskeliggør muligheden for bench-marking.

Analyser fra udlandet viser samme tendens, og der arbejdes både på landeniveau og i internationale fora for at understøtte udviklingen af hensigtsmæssige måder til at måle socialøkonomiske virksomheders samfundsmæssige effekt. I Storbritannien har regeringen støttet udviklingen af forskellige værktøjer til at måle og dokumentere samfundsmæssig effekt hos britiske socialøkonomiske virksomheder. Og i EU arbejder en undergruppe til ekspertgruppen om socialøkonomiske virksomheder (GECES) med at finde en fælles europæisk metode til måling af samfundsmæssig effekt. Undergruppen forventes at færdiggøre deres rapport i november 2013. Udvalget lægger op til, at der bygges videre på det arbejde, der kommer ud af den europæiske indsats.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der udarbejdes enkle værktøjer til måling af samfundsmæssig effekt. Hensigten er at understøtte socialøkonomiske virksomheders evne til at måle og dokumentere deres samfundsmæssige effekt. Det er udvalgets vurdering, at det vil styrke deres finansierings- og afsætningsmuligheder og derigennem også øge kendskabet til sektoren. Desuden anbefaler udvalget, at der igangsættes en løbende monitorering af den socialøkonomiske sektor, herunder arbejde for at styrke måling af samfundsmæssig effekt i forskningsmæssige sammenhænge og som praktisk disciplin eksempelvis gennem oprettelse af videnskabelige stillinger i socialøkonomi på makroniveau.

På langt sigt anbefaler udvalget, at der udvikles fælles nordiske og fælles EU-metoder til samfundsmæssig effektmåling.

Samlet vil anbefalingerne bidrage til at øge kendskab og tillid til socialøkonomiske virksomheder blandt kunder, samarbejdspartnere, investorer og andre interessenter, hvilket er afgørende for, at socialøkonomiske virksomheder startes, trives og udvikler sig.

3. anbefaling: Styrket iværksætteri og kompetenceudvikling

Tilstedeværelsen af de rette forretningsmæssige og socialfaglige kvalifikationer er afgørende for, at der kommer flere og stærkere socialøkonomiske virksomheder i Danmark. Derfor skal kompetenceniveauet i den socialøkonomiske sektor være højt. Styrkelse af socialt iværksætteri og forretningsdrift hos iværksættere og virksomheder skal danne grundlag for, at flere etablerer, driver og udvikler levedygtige socialøkonomiske virksomheder. Derudover kan socialøkonomiske virksomheder spille en særlig rolle i forbindelse med at give et kompetenceløft til udsatte grupper. Derfor skal en bred vifte af fleksible og kompetencegivende uddannelsesforløb være tilgængelig for at bidrage til større inklusion af udsatte grupper på arbejdsmarkedet.

For at opnå dette anbefaler udvalget, at der sættes fokus på at inspirere til udvikling af nye socialøkonomiske virksomheder og forretningsmodeller, samt at der støttes op om kompetenceudviklingen i eksisterende socialøkonomiske virksomheder. Konkret anbefales det, at uddannelse af sociale iværksættere i uddannelsessystemet fremmes; at der gøres en indsats for at udvikle og tiltrække socialøkonomiske forretningsidéer; at det sikres, at socialøkonomiske iværksættere får en god start; at socialøkonomiske virksomheders kompetencer i forretningsdrift styrkes; samt at det eksisterende erhvervsfremmesystem tilpasses. Derudover anbefaler udvalget, at der etableres fleksible og kompetencegivende uddannelsesforløb til udsatte personer.

Uddannelse af sociale iværksættere

- **Der gøres en målrettet indsats for at fremme uddannelse af sociale iværksættere.**

Udvalgets anbefaling bygger på en vurdering af, at kendskabet til den socialøkonomiske sektor blandt potentielle sociale iværksættere i uddannelsessystemet ikke er ret stort i Danmark. Det er på trods af, at mange unges interesse i social innovation og socialt iværksætteri vurderes at være stigende. Derfor er det vigtigt at styrke viden om og kompetencer til at etablere socialøkonomiske virksomheder hos potentielle iværksættere og studerende.

Undervisning i iværksætteri i Danmark styrkes allerede i dag igennem en national indsats forankret i Fonden for Iværksætteri og på mange uddannelsesinstitutioner såsom professionshøjskoler og universiteter. Det er herigennem lykkedes at fremme iværksættelsesundervisningen på de fleste niveauer i det danske uddannelsessystem. Indsatsen indbefatter dog kun i begrænset omfang socialt iværksætteri.

Anbefalingen tager også udgangspunkt i det voksende internationale fokus på uddannelse af sociale iværksættere. Udvalgets analyser viser, at flere og flere uddannelsesinstitutioner tilbyder undervisning eller andre aktiviteter relateret til socialt iværksætteri. Af de uddannelsesinstitutioner, der tilbyder de mest omfattende programmer om socialt iværksætteri, kan eksempelvis nævnes Roskilde Universitet (RUC), INSEAD, Liege University, Trento University og Oxford University.

ty. Derudover tilbyder en række af verdens førende universiteter og "business schools" ligeledes undervisning inden for feltet. Eksempelvis kan nævnes Stanford University, Cambridge University og Harvard Business School.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der i samarbejde med relevante parter gøres en målrettet indsats for at fremme uddannelse af flere sociale entreprenører. Det kan eksempelvis ske i samarbejde med Fonden for Entreprenørskab og uddannelsesinstitutioner såsom professionshøjskoler og universiteter. Konkret bør omfanget af undervisning i socialt entreprenørskab på de danske uddannelsesinstitutioner øges, og motivationen for socialøkonomisk iværksætteri blandt studerende stimuleres. Udvalget ser et særligt potentiale inden for blandt andet de merkantile og socialfaglige uddannelser.

Desuden anbefaler udvalget, at socialøkonomiske virksomheder, der arbejder med en målgruppe, får øget adgang til socialfaglig viden og støtte. Derfor skal der iværksettes tiltag, der øger muligheden for, at socialøkonomiske virksomheders medarbejdere, som arbejder med udsatte, kan tilegne sig socialfaglige kompetencer. Det kan være i form af en socialfaglig coach, træning af medarbejdere, et udryknings-team eller lignende.

Disse tiltag vil bidrage til at øge kendskabet til den socialøkonomiske sektor blandt potentielle sociale iværksættere og samtidig styrke og udbrede kompetencerne til at starte nye og innovative socialøkonomiske virksomheder.

Udvikling og tiltrækning af socialøkonomiske forretningsidéer

- **Der udvikles en pilotordning til udvikling af innovative forretningsmodeller til social inklusion.**
- **Der iværksettes initiativer til at fremme udvikling af nye socialøkonomiske forretningsidéer.**
- **Der igangsættes en indsats for at tiltrække udenlandske sociale entreprenører og forretningsmodeller til Danmark.**

Udvalgets anbefaling baserer sig på en vurdering af, at der er voksende interesse for at kombinere erhvervsdrift med udvikling af nye løsninger på samfundsmæssige udfordringer. Et vigtigt element i forhold til at styrke fremvæksten af nye socialøkonomiske virksomheder i Danmark kan derfor være, at styrke kendskabet til det socialøkonomiske forretningskoncept samt ved at fremme gensidig inspiration og idéudvikling blandt potentielle socialøkonomiske iværksættere.

Herudover vurderer udvalget, at der bør ses nærmere på, hvordan der kan støttes op om udvikling af nye socialøkonomiske forretningsmodeller og virksomheder med udgangspunkt i henholdsvis den private sektor og civilsamfundet. Eksempelvis ser udvalget et potentiale i, at der støttes aktivt op om private virksomheders muligheder for at udvikle deres forretningsmodel i en mere social og inklusiv retning. Det vil eksempelvis kunne indbefatte ændringer i en virksomhed med henblik på bedre at kunne ansætte socialt udsatte, eller egentlig omlægning eller afknopning til socialøkonomisk virksomhedsdrift.

Endeligt er det udvalgets vurdering, at den internationale udvikling inden for socialøkonomi bygger på et stort antal af sociale entreprenører og innovative forretningsmodeller, der har potentiale for at bidrage positivt til udviklingen af den socialøkonomiske sektor i Danmark. Udenlandske erfaringer kan inspirere danske virksomheder med innovative forretningsidéer til samfundsgavnige løsninger. Derfor er det vigtigt at skabe de rette incitamenter for tiltrækning af disse erfaringer til Danmark.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der udvikles en pilotordning, hvor socialøkonomiske og almindelige virksomheder kan søge om støtte til udvikling af innovative forretningsmodeller til social inklusion. Pilotordningen rettes mod virksomheder med innovative idéer til, hvordan de kan omlægge eller udvide deres forretningsmodel på en måde, der sikrer bedre inklusion af socialt udsatte på det ordinære arbejdsmarked. I forbindelse med pilotordningen skal den støttede virksomhed analysere effekten af inklusionsindsatsen.

Derudover anbefaler udvalget, at der igangsættes initiativer, hvor potentielle socialøkonomiske iværksættere i en meget tidlig fase kan få hjælp til at udvikle deres forretningsidé. Det kan eksempelvis være arrangementer, hvor der idéudvikles i fællesskab, eller hvor det er muligt at præsentere og teste en forretningsidé over for et panel af erfarne erhvervsfolk og potentielle kunder.

På langt sigt anbefaler udvalget, at der igangsættes en målrettet indsats for at tiltrække udenlandske sociale entreprenører og forretningsmodeller til Danmark.

Samlet vil disse tiltag bidrage til at øge tilgangen af nye socialøkonomiske virksomheder i Danmark og samtidig inspirere til innovative løsninger på væsentlige samfundsmæssige udfordringer.

Den gode start for socialøkonomiske iværksættere

- **Der udvikles et virksomhedsprogram og vejledningmateriale til at understøtte etablering af flere socialøkonomiske virksomheder.**
- **Der etableres erfaringsnetværk for nystartede socialøkonomiske virksomheder.**

Udvalgets anbefalinger bygger på analyser, der viser, at mange socialøkonomiske iværksættere har begrænset erfaring med og viden om forretningsdrift. De brænder typisk for og har omfattende erfaring fra det sociale felt, men mangler forretningsmæssige kompetencer. Det kan vanskeliggøre processen med at etablere en socialøkonomisk virksomhed, hvor en social indsats kobles med en levedygtig forretning. Derfor bør det sikres, at socialøkonomiske iværksættere har adgang til den fornødne hjælp og vejledning i forhold til at udvikle deres forretningsidé og etablere egen virksomhed.

Udvalget har også hentet inspiration fra udlandet, hvor der findes forskellige eksempler på målrettede indsatser for at hjælpe socialøkonomiske virksomheder i etableringsfasen. Eksempelvis har den catalanske delstatsregering i Spanien igangsat et særligt program for sociale entreprenører, der blandt andet omfatter et internetbaseret vejledningsværktøj, kompetenceudviklende workshops, netværksaktivi-

teter samt lånemuligheder. I Canada er der udviklet guides til planlægning og etablering af socialøkonomiske virksomheder.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der udvikles et virksomhedsprogram for socialøkonomiske iværksættere med særligt innovative forretningsidéer finansieret af private og offentlige midler. Virksomhedsprogrammet vil eksempelvis kunne tilbyde iværksætterne adgang til forskellige former for kompetenceudvikling, vejledning og netværk for derigennem at bidrage til at udvikle idéer til levedygtige forretninger med vækstpotentiale. I tillæg dertil bør der udvikles et vejledningsmateriale, som giver socialøkonomiske iværksættere og virksomheder let adgang til information om etablering og udvikling af socialøkonomiske virksomheder, herunder de særlige udfordringer og muligheder, der er forbundet med virksomhedens socialøkonomiske karakter.

Endelig anbefaler udvalget, at nystartede socialøkonomiske virksomheder tilbydes mulighed for at deltage i erfaringsnetværk med andre nystartede socialøkonomiske virksomheder. I netværkene vil virksomhederne have mulighed for at dele viden og lære af hinandens fejltagelser og succeser. Erfaringsnetværkene vil eksempelvis kunne dannes i takt med, at virksomheder registrerer sig som socialøkonomiske virksomheder og vil bidrage til at styrke nystartede og unge socialøkonomiske virksomheders forretningssevner samt sikre større overlevelse.

Samlet vil disse tiltag bidrage til et attraktivt miljø, der kan danne grobund for en spirende sektor for socialøkonomisk virksomheder i Danmark.

Styrket forretningsdrift i socialøkonomiske virksomheder

- **Der etableres en klippekortsordning til rådgivning til socialøkonomiske virksomheder.**
- **Der etableres mentornetværk for socialøkonomiske virksomheder.**
- **Der udarbejdes en guide til skalering af socialøkonomiske virksomheder.**

Udvalgets anbefalinger baserer sig på erfaringer fra den regionale erhvervsfremmeindsats, hvor der er opnået gode resultater ved at tilbyde personer, som ønsker at udvikle egen virksomhed, mulighed for tilskud til at købe rådgivning på det eksisterende rådgivningsmarked. Rådgivningsmulighederne har en positiv effekt på blandt andet virksomhedernes omsætning og overlevelsesmuligheder. En lignende, men national ordning kunne derfor være relevant for socialøkonomiske virksomheder i Danmark.

Det er ligeledes udvalgets vurdering, at adgang til sparring igennem mentornetværk, der er et almindeligt erhvervsfremmeredskab, vil kunne være særligt værdifuldt for socialøkonomiske iværksættere. Det skyldes blandt andet, at socialøkonomiske iværksættere forholdsvis sjældent har en forretningsmæssig baggrund, og derfor heller ikke har samme naturlige adgang til kompetencer og erfaringsdeling, som kan være tilfældet for andre iværksættere.

Italien har gode erfaringer med at understøtte netværk mellem såkaldte sociale kooperativer, en bestemt form for socialøkonomisk virksomhed. De er ofte organiseret i konsortier med høj grad af videndeling og støttenetværk både internt og

eksternt omkring kompetenceopbygning, forretningsmodeller, adgang til startkapital mv. Det er med til at overføre kvalifikationer fra etablerede kooperativer til ny-startede.

Endeligt vurderer udvalget, at der mangler konkret viden om, hvordan socialøkonomiske virksomheder kan skalere deres forretning og sociale indsats. Skalering af en socialøkonomisk virksomhed adskiller sig ofte fra kommerciel skalering af en almindelig virksomhed. Det skyldes især, at skalering af socialøkonomiske virksomheder ikke blot handler om at udvide og styrke en forretning, men også – og ofte primært – om at udvide den sociale indsats og samfundsmæssige effekt. Det kan eksempelvis også ske ved, at andre driver lignende virksomhed.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der skabes mulighed for, at socialøkonomiske virksomheder kan få rådgivning vedrørende forretningsdrift og skalering. Det kan med fordel ske gennem en klippekortsordning, hvor virksomheden modtager tilskud til at købe relevante ydelser på det eksisterende marked for virksomhedsrådgivning.

Derudover anbefaler udvalget, at der etableres mentornetværk, som kan styrke socialøkonomiske virksomheders muligheder for at drage nytte af andre virksomhedslederes viden og kvalifikationer. Netværkene kan eksempelvis være lokalt forankret og bestå af såvel pensionerede som yngre erhvervsfolk fra lokale, større og succesfulde virksomheder i Danmark. I netværkene vil socialøkonomiske virksomheder kunne få et forretningsmæssigt løft gennem sparring på centrale dele af virksomhedsdriften såsom administrative, ledelsesmæssige og konkurrencemæssige udfordringer. Endelig vil netværkene også give mulighed for, at socialøkonomiske virksomheder kan rekruttere erfarne bestyrelsesmedlemmer, mens mentorernes deltagelse i netværkene vil kunne indgå som del af de respektive virksomheders CSR-indsats.

Endeligt bør der udarbejdes en guide med beskrivelse af metoder til at skalere en socialøkonomisk virksomhed. Arbejdet bør blandt andet tage udgangspunkt i en undersøgelse af internationale erfaringer med, hvordan socialøkonomiske virksomheder kan skalere organisatorisk, eksempelvis igennem en franchise-model.

Samlet vil disse tiltag bidrage til at styrke socialøkonomiske virksomheders økonomiske robusthed og levedygtighed og i forlængelse deraf deres evne til at sikre størst mulig effekt af virksomhedernes samfundsgavnlig indsats.

Tilpasning af det eksisterende erhvervsfremmesystem

- **Erhvervsfremmesystemets vejledningsindsats over for socialøkonomiske virksomheder tilpasses.**

Udvalgets anbefaling baserer sig på en vurdering af, at de aktuelle vejledningsmuligheder i det danske erhvervsfremmesystem ikke dækker de socialøkonomiske virksomheders behov. Det gælder blandt andet udfordringer i forhold til vejledning om socialøkonomiske forretningsplaner med et økonomisk bæredygtigt produkt og særlige ledelsesmæssige og organisatoriske udfordringer med at drive virksomhed med sociale formål.

Socialøkonomiske virksomheder kan i dag på lige fod med andre virksomheder få vejledning om forretningsdrift hos den lokale erhvervsservice i kommunerne. Herudover tilbyder Væksthusene specialiseret erhvervsservice til virksomheder med et særligt vækstpotentiale. Hvis de socialøkonomiske virksomheder skal drage fuld nytte af disse tilbud, er det nødvendigt at styrke vejledningsindsatsen særligt hos den lokale erhvervsservice om disse typer af virksomheder.

Storbritannien har imødekommet lignende udfordringer ved at udarbejde udførligt vejledningsmateriale om etablering og udvikling af socialøkonomisk virksomheder, herunder særlige forhold knyttet til virksomhedernes sociale formål, finansiering, valg af juridisk struktur, partnerskaber og virksomhedsledelse.

På kort sigt anbefaler udvalget, at erhvervsfremmesystemets vejledningsindsats over for socialøkonomiske iværksættere og virksomheder tilpasses. Det kan blandt andet ske ved at stille særlige vejledningsmaterialer og værktøjer til rådighed. På samme måde bør kendskabet til eksisterende tilbud og muligheder i erhvervsfremmesystemet styrkes hos socialøkonomiske virksomheder og iværksættere.

Samlet vil det bidrage til at styrke kompetenceudviklingen i den socialøkonomiske sektor og sikre, at flere starter, trives og udvikler deres socialøkonomisk virksomhed.

Fleksible uddannelsesforløb for udsatte personer

- **Socialøkonomiske virksomheder medtænkes i regeringens igangværende reformarbejde på uddannelsesområdet herunder i forhold til de fleksible og rummelige uddannelsesforløb.**
- **Samarbejdet mellem socialøkonomiske virksomheder og de nyoprettede praktikcentre styrkes.**
- **Udviklingen af undervisningsmetoder og -koncepter målrettet udsatte personer styrkes.**
- **Der sikres et bredere og fleksibelt udbud af anerkendte og kompetencegivende uddannelsesforløb tilrettelagt for personer med særlige behov, både hvad angår ungdoms- og voksenuddannelse.**

Udvalgets anbefaling baserer sig på, at mange socialøkonomiske virksomheder arbejder med at øge personer fra udsatte gruppers mulighed for at deltage på arbejdsmarkedet. Det er en målsætning, at målgruppen igennem relevant faglig uddannelse, ansættelse og opkvalificeringsforløb får styrket deres kompetencer og kvalifikationer i forhold til at kunne fungere på en arbejdsplads. Udvalget vurderer, at hvis personer med særlige behov skal indgå på det ordinære arbejdsmarked, er det nødvendigt, at de tilbydes fleksible, rummelige og kompetencegivende uddannelsesforløb, hvorigennem de kan udvikle arbejdsmarkedsrelevante kompetencer og få anerkendt dokumentation herfor. Udvalget vurderer, at det ikke i tilstrækkelig grad er tilfældet i dag.

På kort sigt anbefaler udvalget, at socialøkonomiske virksomheder og behovet for fleksible og rummelige uddannelsesforløb for udsatte grupper medtænkes i det igangværende reformarbejde på uddannelsesområdet, herunder særligt arbejdet med at etablere en ny "flex-uddannelse", arbejdet med at reformere erhvervsud-

dannelserne samt arbejdet med at justere og udvikle den Særligt Tilrettelagte Ungdomsuddannels (STU) med et øget fokus på faglig relevant undervisnings- og arbejdsmarkedsorientering.

Udvalget anbefaler herudover, at samarbejdet mellem socialøkonomiske virksomheder og praktikcentre med fordel kan styrkes med henblik på at sikre oprettelsen af flere praktikpladser og bedre uddannelsesmuligheder for unge med særlige behov. Endelig anbefaler udvalget, at der, blandt andet ved igangsættelse af forsøgs- og udviklingsarbejde, etableres nye og bedre undervisningsmetoder og -koncepter, hvorigennem særligt udsatte personer kan tilegne sig arbejdsmarkedsrelevante og -anerkendte kompetencer.

På langt sigt og med udgangspunkt i det igangværende arbejde omtalt ovenfor anbefaler udvalget, at der sikres et større og mere fleksibelt udbud af anerkendte og kompetencegivende uddannelsesforløb tilrettelagt for personer med særlige behov, således at disse i højere grad kan opnå kompetencer til beskæftigelse på det ordinære arbejdsmarked.

Samlet vil disse tiltag bidrage til at flere personer fra udsatte grupper kan komme i beskæftigelse, hvormed rummeligheden på det danske arbejdsmarked øges.

4. anbefaling: Bedre finansieringsmuligheder

Adgangen til risikovillig kapital er, ligesom kompetenceudvikling, afgørende for udviklingen af den socialøkonomiske sektor i Danmark. Og socialøkonomiske virksomheder er, ligesom alle andre virksomheder, afhængig af kapital og finansiering, når de skal etablere sig og skalere deres forretning. Derfor skal der være en betydelig interesse blandt investorer for at stille risikovillig og langsigtet kapital til rådighed for socialøkonomiske virksomheder, således at der investeres bredt og på tidlige udviklingsstadier i socialøkonomiske virksomheder. Samtidig skal der eksistere flere typer finansielle aktører, der kan tilbyde forskellige finansieringsmuligheder for socialøkonomiske virksomheder.

For at realisere ovenstående anbefaler udvalget, at en række eksisterende såvel som nye kapitalmuligheder gøres tilgængelige for socialøkonomiske virksomheder. Konkret anbefales, at der udvikles et socialt investeringsmarked; at en socialøkonomisk finansieringsfond etableres; og endelig at alternative kapitalmuligheder følges tæt.

Udvikling af et socialt investeringsmarked

- **Interessen for socialøkonomiske virksomheder blandt finansielle aktører understøttes.**
- **Eksisterende offentlige finansielle instrumenter tilpasses socialøkonomiske virksomheder.**
- **Der nedsættes en fælles nordisk arbejdsgruppe til at udvikle et nordisk investeringsmarked for socialøkonomiske virksomheder.**

Udvalget finder, at der i dag kun er begrænsede investeringer i socialøkonomiske virksomheder i Danmark. Som følge deraf har eksisterende aktører i den finansielle sektor begrænset erfaring med, hvordan disse virksomheder drives, og hvordan forretningsidéerne spiller sammen med det sociale formål.

Derudover passer socialøkonomiske virksomheder som følge af kombinationen mellem forretningsdrift og det sociale formål ofte skævt ind i offentlige erhvervspolitiske tiltag og støtteordninger. Erhvervspolitiske ordninger fokuserer i deres tildelelseskriterier ofte på vækstpotentiale og omsætningsstørrelse. Det kan være en udfordring for socialøkonomiske virksomheder, da der er en misforstået opfattelse af, at disse ikke skaber overskud.

Udvalget har også hentet inspiration fra udlandet, hvor udviklingen af sociale investeringsmarkeder vinder frem. Eksempelvis har "impact investment", hvor kapitalfonde, foreninger mv. investerer for at realisere samfundsmæssig effekt, fået voksende betydning. Flere internationale studier peger på, at markedspotentialet for "impact investment" på verdensplan i løbet af 10 år vil udvikle sig til at være mellem 400 milliarder og 1 billion USD (ca. 2-7 billioner DKK). Derudover blev der i EU i 2013 introduceret en mærkningsordning for sociale iværksætterfonde med det formål at nedbryde barrierer for, at fonde med et socialt sigte kan rejse midler og investere på tværs af medlemslandenes grænser. Endelig er der i G8-regi blevet nedsat en global "task force", der skal udarbejde anerkendte internationale standarder for sociale investeringer.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der sættes øget fokus på at understøtte interessen for socialøkonomiske virksomheder blandt danske pengeinstitutter, investorer samt private, erhvervsdrivende og almennyttige fonde, da det antages at ville øge investeringslysten.

Derudover er det centralt, at eksisterende offentlige finansielle instrumenter tilpasses, så de bliver lettere tilgængelige for socialøkonomiske virksomheder. Her vil det være særligt relevant at styrke socialøkonomiske virksomheders muligheder for at søge kapital igennem Vækstfonden. Det kan blandt andet ske ved at sikre, at Vækstfonden har større kendskab til socialøkonomiske iværksættere og den socialøkonomiske måde at drive virksomhed på.

På langt sigt anbefaler udvalget, at der nedsættes en fælles nordisk arbejdsgruppe med repræsentanter fra statslige myndigheder, den finansielle sektor – herunder den nordiske investeringsbank – private fonde mv., der kan understøtte udviklingen af et nordisk investeringsmarked for socialøkonomiske virksomheder.

Samlet vil disse tiltag bidrage til udviklingen af et større socialt investeringsmarked i Danmark, der kan understøtte en mangfoldig socialøkonomisk sektor.

Socialøkonomisk finansieringsfond

- **Der etableres en socialøkonomisk finansieringsfond.**

Det er udvalgets vurdering, at socialøkonomiske virksomheders fokus på såvel økonomisk som social værdiskabelse medfører, at disse virksomheder ikke nødvendigvis har lige så store økonomiske overskud som almindelige virksomheder. Det kan udgøre en væsentlig barriere for socialøkonomiske virksomheders adgang til finansiering.

I socialøkonomiske virksomheder er der begrænsning på overskudshåndteringen. Derfor kan ejere af disse virksomheder ikke opnå økonomisk gevinst, men derimod højst opnå ikke at tabe penge på etableringen af en socialøkonomisk virksomhed. På den baggrund vurderes det, at pengeinstitutters krav om personlig hæftelse via kaution kan ramme ejere af socialøkonomiske virksomheder særligt hårdt, da de alene bærer en risiko uden mulighed for økonomisk gevinst. Mere konkret er det en udfordring, at der ikke på nuværende tidspunkt findes et bredere udvalg af aktører, der kan eller vil tilbyde forskellige finansieringsmuligheder for socialøkonomiske virksomheder.

Derfor er det nødvendigt at etablere nye finansieringsmuligheder, der kan sikre tilstrækkelig risikovillig og langsigtet kapital til socialøkonomiske virksomheder. En socialøkonomisk finansieringsfond vil netop kunne bidrage til at sikre, at vi i Danmark kan tilbyde den nødvendige risikovillige lånekapital og investeringer i egenkapital, der skal til for, at flere socialøkonomiske virksomheder kan startes, trives og udvikle sig.

Flere steder i udlandet er der også etableret forskellige offentlig-private initiativer med det formål at lette adgangen til risikovillig kapital for socialøkonomiske virksomheder. I Storbritannien etablerede regeringen i 2012 "Big Society Capital" (BSC).

BSC er en social investeringsinstitution, der har til opgave at investere i aktører, som derefter kanaliserer midlerne videre ved at investere i og stimulere udviklingen af socialøkonomiske virksomheder. I USA har man etableret en offentlig social fond, der ligesom den britiske model, kanaliserer kapital til blandt andet socialøkonomiske virksomheder gennem forskellige aktører.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der etableres en socialøkonomisk finansieringsfond inspireret af erfaringerne fra Storbritannien. Fonden skal baseres på såkaldt "matchfunding", hvor risikovillige offentlige midler matcher private midler, eksempelvis fra pengeinstitutter, fonde og pensionskasser. Fonden kan bidrage til at etablere og videreudvikle aktører, der kan stille langsigtet risikovillig kapital til rådighed for socialøkonomiske virksomheder. Fonden bør reservere midler til såvel etablering som skalering af socialøkonomiske virksomheder, således at der både fokuseres på små virksomheder i tidlige udviklingsstadier og større etablerede virksomheder.

Etableringen af en socialøkonomisk finansieringsfond vil kunne bidrage til at løse et akut kapitalbehov og på længere sigt understøtte udviklingen af det sociale investeringsmarked i Danmark ved at tiltrække flere sociale investorer.

Alternative finansieringsmuligheder

- **Det undersøges løbende hvilke alternative finansieringsmuligheder, der kan være velegnede for socialøkonomiske virksomheder.**

Udvalgets anbefaling baserer sig på internationale analyser, der viser, at en række alternative finansieringskilder for socialøkonomiske virksomheder vinder frem i udlandet. Det drejer sig blandt andet om: "Crowdfunding", "Social Impact Bonds" og EU's mikrolånsprogram. Derudover kan der med fordel ses nærmere på alternative finansieringsmuligheder relateret til fremtidige offentlige besparelser og særlige skattefordele for sociale investorer.

"Crowdfunding" er en måde, hvorpå projekter eller virksomheder kan tiltrække finansiel støtte gennem sociale medier og hjemmesider. Internationale undersøgelser viser, at der i 2011 eksisterede 452 forskellige crowdfunding-platformer i verden, og at der samme år blev indsamlet ca. 1,5 mia. USD på verdensplan (ca. 8,5 mia. DKK) via crowdfunding. I relation til socialøkonomiske virksomheder vil crowdfunding være en ny mulighed i forhold til at opnå finansiering til forskellige indsatser.

En anden alternativ finansieringsmulighed er de såkaldte "Social Impact Bonds", som udbydes af det offentlige og giver mulighed for, at socialøkonomiske virksomheder kan løse offentlige samfundsmæssige opgaver og få den nødvendige kapital på forhånd. Social Impact Bonds placerer risikoen hos investorerne, mens det offentlige er økonomisk garant for tilbagebetaling samt afkast, såfremt opgaven bliver løst på tilfredsstillende måde. Social Impact Bonds er interessant, fordi den offentlige udbetaling knytter sig direkte til den samfundsgavnige effekt af en given indsats. Det er anderledes fra, hvordan man gør i Danmark i dag, hvor det offentlige foretager udbetalinger på baggrund af afholdte udgifter og ikke på baggrund af effekten af den konkrete indsats. Udviklingen inden for Social Impact Bonds bør derfor følges med henblik på at vurdere, hvorvidt det er hensigtsmæssigt på sigt at introducere lignende initiativer i Danmark.

Endelig er der i EU-regi siden 2010 udbudt finansiering til mikrolån igennem den europæiske mikrofinansieringsfacilitet "Progress". Progress udlåner ikke selv penge, men stiller garantier til formidlere af mikrolån i de enkelte lande.

Det er udvalgets vurdering, at der også i Danmark bør ses nærmere på mulighederne for at gøre det muligt for offentlige aktører at beregne fremtidige besparelser og anvende disse som nutidigt finansieringsgrundlag. Konkret handler det om at forbedre sociale vilkår i fremtiden gennem sociale offentlige investeringer i dag. For at muliggøre det bør der udvikles modeller og værktøjer, hvorigennem offentlige aktører kan indberegne fremtidige besparelser, fx som følge af en reduktion i overførselsindkomster eller sundhedsudgifter, som en del af finansieringsgrundlaget for virksomheder rettet mod inklusion, beskæftigelse, forebyggelse og lignende.

Endelig finder udvalget det interessant at følge udviklingen af de særlige skattefordele for sociale investorer, som er blevet introduceret i Storbritannien. Specifikt drejer det sig om privatpersoner, der investerer i såkaldte "venture capital trusts", som er børsnoterede investeringsforeninger, der investerer i unoterede selskaber. Der arbejdes nu på at lave en lignende skattefordel i forhold til privatpersoner, der investerer i socialøkonomiske virksomheder. Effekten af initiativet er stadig ukendt, da det først forventes at blive rullet ud i de kommende år. Initiativet bør følges tæt med henblik på at udnytte erfaringerne fra Storbritannien i en dansk kontekst.

På langt sigt anbefaler udvalget, at det løbende undersøges, hvilke alternative finansieringskilder og muligheder der kan være velegnede for socialøkonomiske virksomheder i Danmark. Konkret bør der følges aktivt med i udviklingen inden for "crowdfunding", "Social Impact Bonds" og EU's mikrolånsprogram.

Derudover bør der også ses nærmere på mulighederne for at udvikle et system, der gør det muligt for offentlige aktører at beregne fremtidige besparelser og anvende disse som finansieringsgrundlag, fx for udviklingsprojekter i samarbejde med socialøkonomiske virksomheder. Endelig bør det undersøges, hvordan det er muligt at fremme sociale investeringer i Danmark ved at introducere særlige skattefordele for sociale investorer.

Samlet vil disse tiltag bidrage til, at markedet for alternative finansieringsmuligheder følges tæt, således at initiativer, der vurderes at være gangbare i Danmark, kan komme danske socialøkonomiske virksomheder til gode og bidrage til at understøtte en mangfoldig sektor.

5. anbefaling: Øget fokus på sociale hensyn i partnerskaber og indkøb

Et øget samarbejde med aktører i den private såvel som den offentlige sektor er væsentligt for socialøkonomiske virksomheders udvikling og mulighed for at opnå bedre afsætningsmuligheder og større kundegrundlag. Derfor skal sociale hensyn være et anerkendt og anvendt parameter i offentlige udbud og en grundkerne i partnerskaber mellem socialøkonomiske virksomheder, private virksomheder og det offentlige. Socialøkonomiske virksomheder er således med til at skabe nye løsninger, vækst og arbejdspladser. Samtidig fungerer de som katalysator for social forandring i såvel private som offentlige sammenhænge og bidrager dermed til at sætte nye og højere standarder for løsningen af samfundsmæssige udfordringer.

For at indfri visionen anbefaler udvalget, at der gøres en målrettet indsats for at fremme partnerskaber og samhandel mellem socialøkonomiske virksomheder og offentlige samt private kunder. Konkret anbefales det, at der etableres strategiske partnerskaber med private virksomheder; at der udvikles innovationspartnerskaber med det offentlige; at sociale hensyn kan bruges strategisk i forbindelse med offentlige indkøb og endelig at den offentlige prisfastsættelse forbedres.

Strategiske partnerskaber med private virksomheder

- **Der etableres et partnerskabsprogram for socialøkonomiske virksomheder og store almindelige virksomheder.**

Udvalgets anbefaling baserer sig på erfaringer fra erhvervsfremmesystemet, hvor partnerskaber mellem små og store virksomheder har bidraget væsentligt til begge parts udvikling. Partnerskaberne opstår ikke altid af sig selv, og det er udvalgets vurdering, at der er en række barrierer forbundet med indgåelse af partnerskaber med socialøkonomiske virksomheder. Det skyldes dels, at den socialøkonomiske sektor stadig er relativt lille, dels at kendskabet til den værdi, et partnerskab med en socialøkonomisk virksomhed vil kunne tilføre, er begrænset.

Samtidig har de socialøkonomiske virksomheder sjældent ressourcer til og indblik i, hvordan et partnerskab etableres og drives, da der ikke findes afprøvede og alment kendte modeller, som kan danne udgangspunkt herfor. Et partnerskabsprogram med proceshjælp til og facilitering af mødet mellem de potentielle partnere vil således bidrage til, at flere gensidige værdiskabende samarbejder indgås mellem den socialøkonomiske og den øvrige private sektor.

Den samme problemstilling er kendt i udlandet. I Nederlandene er en række større virksomheder på eget initiativ gået sammen om at donere pro bono hjælp til at understøtte socialøkonomiske virksomheders kompetenceudvikling. I Storbritannien har Deloitte iværksat "Deloitte social innovation pioneers programme", som er målrettet mod at finde, modne og kompetenceopbygge socialøkonomiske virksomheder igennem blandt andet partnerskab med andre virksomheder i Deloittes kundeportefølje. Som en sidegevinst bidrager arbejdet til Deloittes egen CSR- og kompetenceprofil.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der etableres et nationalt partnerskabsprogram, som kan facilitere gensidige værdiskabende samarbejder mellem større almindelige virksomheder og socialøkonomiske virksomheder. Partnerskaberne bør karakteriseres ved at være af længerevarende natur og inkludere flere dimensioner, eksempelvis udveksling af viden og ressourcer, fælles branding og forretningsudvikling. Typisk vil der være tale om CSR-baserede partnerskaber, hvor socialøkonomiske virksomheder får pro bono hjælp af de store til at udvikle deres forretning, mens de store kan bruge partnerskabet strategisk i forhold til et udvidet kundegrundlag, øget inklusion mv. Derfor anbefaler udvalget, at Rådet for Samfundsansvar med fordel kan involveres i arbejdet med at tiltrække de store virksomheder.

Det er udvalgets vurdering, at flere partnerskaber og bedre samarbejde mellem socialøkonomiske virksomheder og store almindelige virksomheder vil bidrage til en styrkelse af de socialøkonomiske virksomheders forretningsudvikling og afsætningsmuligheder i den private sektor. Udover at skabe en større forståelse for virksomhedstypen hos almindelige virksomheder kan partnerskaberne samtidigt fungere som katalysator for og inspiration til social forandring i hele den private sektor.

Innovationspartnerskaber med det offentlige

- **Der udvikles modeller for innovative partnerskaber mellem socialøkonomiske virksomheder og det offentlige.**

Udvalgets anbefaling baserer sig på interview og dialog med den socialøkonomiske sektor. Heraf fremgår, at socialøkonomiske virksomheder oplever barrierer i forbindelse med etablering af partnerskaber med det offentlige, der spænder videre end en almindelig købsrelation. De socialøkonomiske virksomheders forretning bygger ofte på en anderledes tilgang til løsningen af samfundsmæssige udfordringer, hvilket kan komme i konflikt med offentlige systemer og strukturer.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der i samarbejde med relevante offentlige aktører udvikles og afprøves praktisk anvendelige modeller for partnerskaber mellem socialøkonomiske virksomheder og det offentlige. Modellerne kan fx beskrive, hvordan der bedst muligt opnås synergier på tværs af organisationer inden for en offentlig myndighed såvel som mellem statslige og kommunale myndighedsniveauer.

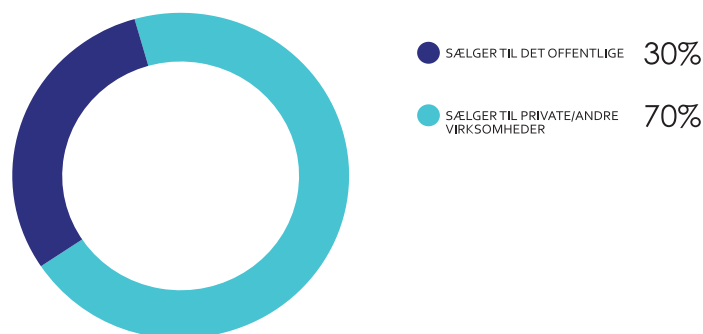
Det er udvalgets vurdering, at etablering af flere gensidigt værdifulde socialøkonomiske partnerskaber med det offentlige, hvor samfundsgavnige synergier udforskes og udfoldes, kan være en katalysator for forandring i forhold til nye standarder for offentlige velfærdstilbud.

Sociale hensyn i offentlige indkøb

- **Der gøres en aktiv indsats for, at skabe større klarhed i forhold til mulighederne for at inddrage sociale hensyn i offentlige indkøb, og at den samfundsmæssige effekt i højere grad indregnes.**
- **Det nye EU Udbudsdirektivs muligheder for at tage sociale hensyn, herunder tilgodese socialøkonomiske virksomheder og afknopning fra det offentlige bør vurderes nærmere i regeringens nye udvalg om dansk udbudslovgivning.**

Anbefalingen bygger på interview med socialøkonomiske virksomheder og offentlige indkøbere, der peger på, at der ikke er tradition eller praksis for at tage sociale hensyn i offentlige udbud. Dermed er det eksempelvis ubelyst, hvornår det kan være økonomisk fordelagtigt for det offentlige at tage sociale hensyn.

Figur 9: Socialøkonomiske virksomheders salg til det offentlige

Udvalgets anbefaling bygger desuden på en analyse, der viser, at ca. 30 pct. af danske socialøkonomiske virksomheder har en forretningsmodel, der involverer salg af produkter og ydelser til det offentlige. Det dækker over alle former for samhandel med det offentlige.

I forhold til sociale hensyn er der dog forskel på at sælge fx grafiske ydelser eller catering-service i konkurrence med almindelige virksomheder og at sælge forskellige former for forløb og afklaringsydelser, hvor konkurrencen ligeså vel kan være med det offentliges egne tilbud.

Det er generelt en udfordring, at der hersker usikkerhed i det offentlige om regler og muligheder for at inddrage sociale hensyn i forbindelse med indkøb, eksempelvis igennem brug af sociale klausuler i rammeaftaler eller mindre udbud. Der er usikkerhed om, hvordan der mest hensigtsmæssigt tages sociale hensyn ved offentlige indkøb uden at komme i konflikt med EU's udbudsregler eller den danske tilbudslov, fordi det varierer betydeligt fra indkøb til indkøb. I fravær af generelle retningslinjer på området er offentlige indkøbsenheder – herunder Statens og Kommunernes Indkøbs Service (SKI) – ofte tilbageholdende med at udnytte de muligheder, der rent faktisk er. Derfor finder udvalget, at det nye EU udbudsdirektiv er relevant, da det netop giver mulighed for at tydeliggøre de lovmæssige muligheder for at tage sociale hensyn i offentlige indkøb.

I forlængelse heraf er det udvalgets vurdering, at offentlige indkøbere ofte fokuserer på produktets indkøbspris frem for at anlægge et totaløkonomisk perspektiv ved at medregne de bredere samfundsmæssige effekter af indkøbet. Der er dog en række udfordringer forbundet med at medregne disse effekter i forbindelse med indkøb, herunder eksempelvis at der kun er tale om en forventet effekt, at den præcise værdi kan være svær at værdifastsætte, og at den økonomiske besparelse forbundet med en samfundsmæssig effekt falder under en anden afdeling eller myndigheds budget. Det er således en barriere, at der ikke findes en bredt tilgængelig, anerkendt og

afprøvet praksis for at indregne bredere samfundsmæssige effekter i forbindelse med offentlige indkøb.

Endelig baserer udvalgets anbefalinger sig på, at der internationalt er stigende fokus på området. Det nye EU-udbudsdirektiv indeholder blandt andet større mulighed for at indarbejde sociale hensyn i nationale udbudsprocesser og på visse betingelser at reservere udbudsrunder til socialøkonomiske virksomheder. Flere lande har allerede etableret nationale initiativer på området. Nederlandene har igangsat et initiativ for at øge det sociale afkast på offentlige indkøb ved at opfordre private leverandører af ydelser og produkter til det offentlige til at ansætte udsatte borgere. Derudover vedtog Storbritannien i 2012 "The Social Value Act", som opfordrer alle offentlige indkøbere til at integrere sociale hensyn i deres indkøb. Til at støtte implementeringen er der etableret et akademi til at udvikle de offentlige indkøberes kompetencer inden for socialt bevidst indkøb.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der skabes større klarhed i forhold til mulighederne for at inddrage sociale hensyn i offentlige indkøb, og at den samfundsmæssige effekt i højere grad indregnes. Det kan ske ved, at offentlige indkøbere uddannes i inddragelse af sociale hensyn ved offentlige indkøb, og at der stilles relevant vejledning til rådighed for indkøberne. Samtidigt bør kommunerne opfordres til at opdele relevante udbud i mindre udbud. Desuden bør offentlige indkøberes muligheder for at indregne samfundsmæssige effekter i forbindelse med offentlige indkøb styrkes – eksempelvis gennem udarbejdelse af let tilgængelige cases og regneeksempler.

Endelig anbefaler udvalget, at det nye EU udbudsdirektivs muligheder for at tage sociale hensyn, herunder tilgodese socialøkonomiske virksomheder og afknopning fra det offentlige vurderes nærmere af regeringens udvalg om dansk udbudslovgivning med henblik på at give ordregivere så fleksible muligheder som muligt uden væsentlig konkurrenceforvriddning overfor almindelige virksomheder.

På langt sigt anbefaler udvalget, at sociale hensyn kan bruges strategisk i forbindelse med offentlige indkøb. Et led i processen kan være at undersøge nærmere, hvordan sociale hensyn kan tænkes ind i udvalgte udbud fra SKI.

Samlet vil disse tiltag bidrage til at sikre, at der på sigt bliver mulighed for at tage sociale hensyn i offentlige indkøb, og at flere socialøkonomiske virksomheder dermed får mulighed for at afsætte til og samarbejde med det offentlige om løsningen af samfundsmæssige udfordringer og opgaver.

Offentlig prisfastsættelse

- **Offentlige myndigheder sikrer gennemsigtighed i prisfastsættelsen af egne omkostninger.**

Udvalgets anbefaling vedrørende offentlig prisfastsættelse bygger på en vurdering af, at socialøkonomiske virksomheder ofte oplever, at det kan være vanskeligt at udfordre det offentliges egne tilbud, da prisfastsættelsen herpå ikke er tilstrækkelig gennemsigtig. Det skyldes blandt andet, at den offentlige sektor ikke har tradition for at beregne såkaldte aktivitetsbaserede omkostninger, hvor eksempelvis HR, vedligeholdelsesudgifter, revision og afskrivning indgår.

På kort sigt anbefaler udvalget, at der gennemføres analyser af, hvordan gennemsigtigheden i det offentlige prisfastsættelse af opgaver kan sikres. Analyserne bør gennemføres i samarbejde med relevante offentlige aktører og bør fokusere på opgaver, der påtænkes at blive sendt udbud. Det skal bidrage til, at offentlige myndigheder generelt har transparente driftsbudgetter på egne aktiviteter og tilbud.

Tiltaget vil styrke gennemsigtigheden i den offentlige prisfastsættelse og bidrage til, at socialøkonomiske virksomheder såvel som almindelige virksomheder i højere grad kan konkurrere med offentlige tilbud og afsætte egne serviceydelser og produkter til det offentlige.

Generel bemærkning

I kommissorium for Udvalget for Socialøkonomiske virksomheder fremhæves, at "udmøntningen af eventuelle nye offentlige initiativer skal ske inden for ministeriernes eksisterende økonomiske rammer inklusiv de midler, der er afsat ved finanslovsaftalen." Udvalgsmedlemmer fra henholdsvis Erhvervs- og Vækstministeriet, Social-, Børne- og Integrationsministeriet samt Beskæftigelsesministeriet må derfor tage forbehold for anbefalinger, hvor udmøntningen ikke vil kunne dækkes inden for dette.

Udvalget for socialøkonomiske virksomheder

Udvalget for socialøkonomiske virksomheder

Udvalget for socialøkonomiske virksomheder bestod af følgende medlemmer:

Formand, Mads Øvlisen, tidl. direktør i Novo Nordisk (udtrådt den 21. august 2013).

Anne-Marie Meldgaard, bestyrelsesformand for Huset Venture Danmark

Claus Skytt, afdelingsdirektør, Merkur Andelskasse

Lars Hulgaard, professor, Roskilde Universitet (RUC)

Lars Jannick Johansen, administrerende direktør, Den Sociale Kapitalfond

Line Barfod, advokat, Foldschack & Forchhammer

Mikkel Holmbäck, administrerende direktør, Glad Fonden

Susanne Westhausen, direktør, Kooperationen

Dorte Gram Nybroe, chefkonsulent, Dansk Industri (DI)

Christian Sølyst, socialpolitisk konsulent, Landsorganisationen i Danmark (LO)

Lone Johannsen, chefkonsulent, Kommunernes Landsforening (KL)

Jon Thorlacius Krog, branchedirektør, Selveje Danmark og Dansk Erhverv

Pernille Harden, kontorchef, Beskæftigelsesministeriet

Anders Lyng Madsen, afdelingschef, Social-, Børne- og Integrationsministeriet

Lisbet Dyerberg, erhvervsjuridisk direktør, Erhvervs- og Vækstministeriet

Udvalgets sekretariat bestod ved rapportens aflevering af:

Vicedirektør Anders Hoffmann, kontorchef Andrew Hjuler Crichton og chefkonsulent Sigrid Dahlerup.

Specialkonsulent Anna Helene Møllerup, specialkonsulent Kasper Sengeløv fuldmægtig Marie Lehmann, fuldmægtig Ulrik Boe Kjeldsen, fuldmægtig Marie fjordside Lauridsen, fuldmægtig Sofie Østerkjærhuus Ulstrup, fuldmægtig Sophian Drif og fuldmægtig Isak Kornerup Houe.

Det tværministerielle sekretariat bestod derudover af:

Chefkonsulent Andreas Rahlp Hauptmann, fuldmægtig Jens Mølbjerg Lund Pedersen, fuldmægtig Berit Stengaard Olesen og fuldmægtig Katrine Stenild Petersen.

Oversigt over appendikser

Appendiks

Som tillæg til udvalgets anbefalingsrapport vedlægges følgende fire appendiks:

Appendiks 1: Udkast til lovforslag om registrerede socialøkonomiske virksomheder

Udvalgets udkast til forslag til lov om registrerede socialøkonomiske virksomheder

Appendiks 2: Kortlægning af socialøkonomiske virksomheder i Danmark

Kortlægning af socialøkonomiske virksomheder i Danmark

Appendiks 3: Internationale erfaringer om socialøkonomi

Internationale erfaringer om socialøkonomi

Socialt entreprenørskab på verdens førende uddannelsesinstitutioner

Appendiks 4: Gældende lovgivning med relevans for socialøkonomiske virksomheder

Aktive tilbud og mentorstøtte i beskæftigelsesindsatsen

Beskyttet beskæftigelse

Juridiske rammer for afknopning fra det offentlige

Udbudsreglerne og sociale hensyn i udbud

UDVALGET FOR
**socialøkonomiske
virksomheder**

Udvalget for socialøkonomiske virksomheder blev nedsat i forbindelse med finanslovsaftalen 2013. Rapporten er resultatet af udvalgets arbejde og indeholder en række anbefalinger til, hvordan regeringen og andre aktører kan bidrage til at fremme socialøkonomiske virksomheder i Danmark.